

Revisionsprocessen i mikro- och småföretag

Frans Lönngren

Examensarbete för kandidat (YH)-examen

Utbildningen Tradenom

Åbo 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Frans Lönngren

Utbildning och ort: Tradenom, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Redovisning

Handledare: Marika Nygårdas-Koivisto

Titel: Revisionsprocessen i Mikro- och Småföretag

Datum 08.12.2017

Sidantal 55

Bilagor 3

Abstrakt

Eftersom revisorer har ett väldigt omfattande arbete, och det arbete som utförs kan verka oklart för människor, så har jag valt att undersöka revisionsprocessen i mikro- och småföretag. Syftet med detta arbete är således att få en större inblick i revisorns arbete i mikro- och småföretag och hur de olika revisionsprocesserna skiljer sig dem emellan. Avgränsningen baserar sig på de facto att mikro- och småföretag utgör en väldigt stor andel av alla företag i Finland.

I arbetets teoretiska del redogörs först om lagar, standarder och de allmänheter som gäller revision varefter teorin går över till revisionsprocesserna. Sedan går teorin in på planeringsprocessen och de delområden som omfattar revisorns planering, varefter utförandeprocessen behandlar det som revisorn kan behöva genomföra vid en revisionsgranskning. Teoridelen avslutas med avslutandeprocessen som behandlar revisorns avslutande arbete och rapportering.

Den empiriska delen utgörs av två intervjuer med revisorer från Nyland. I denna undersökning användes således en metod av kvalitativ natur. I resultatet framkommer skillnaderna och deras natur mellan mikro- och småföretagens revisionsprocesser. I och med undersökningens resultat kan man dra slutsatsen att skillnaden mellan revisionsprocessen i mikro- och småföretag är märkbar.

Språk: Svenska

Nyckelord: Revision, redovisning, revisionsprocessen

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Frans Lönngren

Koulutus ja paikkakunta: Tradenomi, Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Laskentatoimi

Ohjaaja(t): Marika Nygårdas-Koivisto

Nimike: Tilintarkastusprosessi Mikro- ja Pienyhtiöissä

Päivämäärä 08.12.2017

Sivumäärä 55

Liitteet 3

Tiivistelmä

Tilintarkastajilla on erittäin kattava työ joka sisältää monta eri askelta ennen kuin tilintarkastuskertomuksen laatiminen voidaan aloittaa. Tämä työprosessi ei välttämättä ole kaikille ihan selvä asia, minkä takia olen päättänyt kirjoittaa opinnäytetyöni tilintarkastajan tilintarkastusprosessista mikro- ja pienyhtiöissä. Tämän työn tarkoituksena on antaa ymmärrys tilintarkastajan tilintarkastusprosessista, ja miten se erottuu, mikro- ja pienyhtiöissä. Aiheen rajausta perustuu osittain siihen, että Suomessa suurin osa yhtiöistä ovat kooltaan mikro- tai pienyhtiöitä.

Työn teoreettinen osa koostuu aluksi erilaisista yleiskäsitteistä, säännöistä, laeista ja standardeista, jonka jälkeen teoria käsittelee tilintarkastusprosessia ja sen kolmea osa-aluetta. Ensimmäinen osa-alue perustuu tilintarkastuksen suunnitteluun ja muista suunnitteluun kuuluvista seikoista. Seuraava osa-alue on toteutusvaihe, joka perustuu tilintarkastajan suunnittelun toteuttamisesta. Teorian viimeiset kappaleet käsittelevät tilintarkastuksen viimeistä vaihetta, eli päättämistä vaihetta.

Opinnäytetyöni empiirinen osa perustuu kahden tilintarkastajan haastattelusta Uudellamaalla. Tutkimuksen luonne oli kvalitatiivinen. Tutkimus perustui tarkastuksen kohteena olevien yhteisökokojen erilaisuuksiin tilintarkastusprosessissa. Tutkimuksen tuloksessa ilmenee tilintarkastusprosessin erilaisuudet ja niiden luonteet mikro- ja pienyhtiöissä. Tutkimuksen tuloksesta voidaan siten päätellä, että tilintarkastusprosessin erot mikro- ja pienyhtiöissä ovat merkittäviä.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Tilintarkastus, laskentatoimi, tilintarkastusprosessi

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Frans Lönngren

Degree Programme: Business Administration, Turku

Specialization: Accounting

Supervisor(s): Marika Nygårdas-Koivisto

Title: The Audit Process in Micro- and Small-sized Companies

Date 08.12.2017

Number of pages 55

Appendices 3

Abstract

The fact that auditors have a very comprehensive job picture, and the work that is conducted might seem somewhat unfamiliar for "the average joe", I have decided to conduct research on the audit process for micro- and small sized companies. The purpose of this bachelor's thesis is to obtain a greater understanding of the audits of micro- and small sized companies and how their respective auditing processes might differ from each other. I have decided to define the aim of my thesis within the boundaries of micro- and small sized companies because these two groups represent a large percentage of all the companies in Finland.

The theoretical part of this thesis consists of four main chapters. The first chapter consists of general assessments in auditing as well as laws and standards that the auditor must obey. The following chapters are divided into the three auditing processes, where the first chapter consists of the auditors' planning process of the audit. The second part of the process consists of the actions that the auditor carries out and are based on information gathered during the planning of the audit. This process is called the execution process. The last part presents how the auditing process concludes into the various reports and other tasks that the auditor conducts after a completed audit. This process is called the conclusion process.

The empirical process represents two qualitative interviews with auditors from Nyland. The result presents the differences and the nature of the audit process in micro- and small-sized companies. The result shows that the differences in the audit process in micro- and small-sized companies are substantial.

Language: Swedish

Key words: Auditing, accounting, auditing process

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Allmänt om lagstadgad revision	1
1.2	Problemformulering	3
1.3	Syfte	4
1.4	Avgränsning.....	4
2	Revision.....	5
2.1	Revisionen och dess mål.....	5
2.2	Allmänt om revisionslagen och dess förordningar	6
2.3	Ändringar i revisionslagen 2016.....	8
2.4	ISA-standarder	9
2.5	Yrkesetiska principer.....	12
2.5.1	Ärlighet.....	12
2.5.2	Objektivitet.....	13
2.5.3	Oberoende	13
2.5.4	Yrkeskunnighet och omsorg.....	14
2.5.5	Yrkesinriktat beteende	14
2.5.6	Sekretess	15
3	Planeringsprocessen.....	15
3.1	Pålitlighet	17
3.2	Väsentlighet.....	18
3.3	Acceptabel väsentlighetsnivå	19
3.4	Revisionens risker.....	20
3.5	Riskbaserad revision.....	23
3.6	Analytiska åtgärder	24
3.7	Revisionsbevis.....	25
4	Utförandeprocessen	27
4.1	Granskning av bokföringen	28
4.2	Granskning av bokslut.....	29
4.3	Granskning av förvaltningen.....	30
4.4	Intern kontroll	31
4.5	Granskning av interna kontroller	31
4.6	Externa tjänster	32
4.7	Dokumentering	33
5	Avslutandeprocessen.....	34
5.1	Granskning och ställningstagande.....	34
5.2	Rapportering.....	35

5.3	Revisorns övriga uppgifter	37
5.4	Revisorns ansvar	38
6	Empiri	40
6.1	Forskningsmetod.....	40
6.2	Val av respondenter	41
6.3	Intervjufrågor	41
6.4	Genomförandet	42
6.5	CGR-Revisor A.....	42
6.6	CGR-Revisor B.....	45
6.7	Resultat	47
6.8	Analys/slutsats.....	47
6.8.1	Planeringsprocessen	47
6.8.2	Utförandeprocessen	48
6.8.3	Avslutandeprocessen	49
6.9	Slutsats	51
6.10	Diskussion och kritisk granskning	52
7	Avslutande del	53
	Källförteckning	55

Bilageförteckning

Bilaga 1	Revisionsberättelse mall
Bilaga 2	Intervjufrågor till CGR-revisor B
Bilaga 3	Intervjufrågor till CGR-revisor A

1 Inledning

Revisionstjänster är något som väldigt många använder sig av. Företags- och bostadsaktiebolagsägare, arbetstagare, investerare, myndigheter och personer som arbetar i affärslivet är i kontakt med bokslut och revisionsberättelser. Revisorns rapporter rör sig från berättelser till kalkyler och protokoll, men även dessa kan vara till nytta för de ovannämnda personerna. Revisionen ses oftast från den synvinkeln att den behandlar tolkande av bokföringen och bokslutet. Revisorns viktigaste uppgift är att försäkra sig om att bokslutet i sin helhet är lagenligt men utöver det kan även revisorn få som uppdrag att försäkra att övrig finansiell information i ställningstaganden är korrekta. Från kundens synvinkel kopplas revisionen oftast till granskning av en hel del siffror, men till granskningen hör även mycket annat som exempelvis planering, riskbedömning, dokumentering och rapportering för att nämna några av de väsentligheter revisorn bör ta i beaktande vid utförande av en revisionsgranskning (Horsmanheimo & Steiner, 2017, 19).

Revisorer används främst då man vill få sakkunnig, pålitlig och objektiv information om finansiella och rättsliga ärenden. Förväntningen på revisorn brukar trots det vara större från kundens sida, ibland också utöver de lagliga gränser som revisorn arbetar efter. Man bör trots det minnas att revisorn är väldigt mån om de restriktioner och lagar som styr dennes arbete (Horsmanheimo & Steiner, 2017, 19).

Detta arbete baserar sig på revisionsprocessen i mikro- och småföretag. I detta arbete går jag till en början in på vad som allmänt gäller vid revision, varefter jag går in på de olika processerna. Arbetet är uppdelat enligt revisionsprocessens tre olika delområden: planerings-, utförande- och avslutandeprocessen. Dessa tre processer utgör grunden för min teoretiska del. I den empiriska delen har jag utfört två intervjuer vars frågor baserar sig på dessa tre processer. Målet med detta arbete är att få en större inblick i revisionsprocessen i mikro- och småföretag och skillnader mellan dessa.

1.1 Allmänt om lagstadgad revision

Revision är lagstiftade granskningar av organisationers och stiftelsers bokföring, bokslut och förvaltning. Revisionen kan utföras antingen vid räkenskapsperiodens utgång eller så kan revisionen, och även granskningen till en viss del, påbörjas innan räkenskapsperioden är över. Granskningen baserar sig på bokföringen som utförts under räkenskapsperioden,

bokslutet som uppgjorts efter räkenskapsperiodens utgång samt förvaltningen. (Suomen tilintarkastajat Ry, u.d.).

Revisionens mål är att ge en rimlig pålitlighet om att den reviderade organisationens eller stiftelsens bokslut inte innehåller väsentliga felaktigheter. Trots det bör man komma ihåg att en revisor inte vid en revision nödvändigtvis märker alla fel i ett bokslut om sådana förekommer. Detta kallas en revisionsrisk som revisorn jobbar för att minimera genom att planera och utföra revisionen skötsamt och reagera på de upptäckter som görs under revisionens gång. (Suomen tilintarkastajat Ry, u.d.).

Valet av revisor görs av den högst beslutande makten i organisationen. T.ex. i aktiebolag är det bolagsstämman. Revisionen är en objektiv och oberoende granskning som utger en viss säkerhet om bokslutsinformationens lagenlighet åt aktieägare eller andra personer som har användning av bokslutet. (Suomen tilintarkastajat Ry, u.d.).

Efter utförd revision ger revisorn en revisionsberättelse (Revisionslagen kap 3, § 5). Förutom att berättelsen ger en bild av företaget som tillförlitlig och pålitlig, finns det också många andra fördelar att låta utföra revision. Inte bara för ägarna och ledningen, men även t.ex. samhället. (Suomen Tilitarkastajat Ry, u.d.)

Revisionsberättelsen ger en försäkran till bokslutets framställare och användare att bokslutet ger en rättvis och tillräcklig bild av företagets eller organisationens verksamhet och finansiella position och att den följer de lagar och regler som rör uppgörande av bokslut i Finland. Detta anses viktigt då även övriga aktörer som t.ex. ägare, utomstående investerare, arbetare, varuleverantörer, etc. måste kunna lita på den information som bokslutet ger vid beslutsfattande. (Suomen Tilitarkastajat Ry, u.d.).

Idag är de flesta företag inte tvungna att enligt lag utföra revisorsgranskningar (RL kap 2, § 2). Detta på grund av att de flesta företag underskrider den gräns som enligt lagen kräver att man utför en revision för företaget. Av de tre gränser som anges får högst en uppfyllas för att man inte ska behöva ha en revisor och utföra en granskning. Gränserna är:

- En balansomslutning över 100 000 €
- En omsättning som överskrider 200 000 €
- I medeltal tre anställda i företaget. (RL kap 2, § 2).

Det förekommer tillfällen då en granskning krävs ändå, t.ex. stiftelser, holdingföretag och bostadsaktiebolag är tvungna att genomföra revisioner fastän de inte överskrider gränserna (RL kap 2, § 2). Ett företag eller en organisation är även tvungen att välja en revisor ifall bolagsordningen kräver det (RL kap 2, § 2). Det förekommer också vissa krav på revisorer beroende på företagets storlek och omsättning. På arbets- och näringsministeriets (Työ- ja elinkeinoministeriö, u.å) webbsida och i revisionslagen (RL kap 2, § 5), föreskrivs det att en av revisorerna som utför granskningen måste vara av patent- och registerstyrelsen godkänd revisor, det vill säga en CGR-revisor, ifall det handlar om ett företag som är av allmänt intresse (PIE-organisation, Public Interest Entity) eller om organisationen eller stiftelsen vid avslutande räkenskapsperiod uppfyller minst två av följande krav:

- En balans som överskrider 25 000 000 €
- En omsättning som överskrider 50 000 000 €
- Personalens medeltal överskrider 300

1.2 Problemformulering

Trots att en stor andel företag använder sig av revisortjänster händer det att omfattningen av revisorns arbete lätt glöms bort. Många glömmar att revisorn är en objektiv person som måste följa olika lagar, regler och standarder vilket gör att den rådgivning och konsultering som revisorn får utföra till en revisionskund kan vara väldigt begränsad. Revisorn kan ge utförligare rådgivning/konsultering åt företag så länge det inte är samma företag som revisorn reviderar. Hur skiljer sig då rådgivningen och konsulteringen mellan mikro- och småföretag? Förekommer det alls skillnader, och ifall det gör, vilka är dessa skillnader?

Revisorns arbete baserar sig inte endast på att kasta ett snabbt öga på bokslutet och därefter skriver sin berättelse. En revisor måste noggrant utföra sitt arbete eftersom revisorn sist och slutligen har ett stort ansvar vid utförd granskning. Detta ansvar sträcker sig även över till de externa intressenterna som förlitar sig på det uttalande som revisorn ger i sin revisionsberättelse om företaget. Revisorns arbete baserar sig på planering, utförande och avslutande där varje delområde innehåller flera olika metoder och analyser som revisorn ska utföra vid sin granskning. Men vilka skillnader förekommer det i dessa delområden i mikro- och småföretag?

1.3 Syfte

Mitt syfte med detta arbete är att få en större inblick i revisionsprocessen i mikro- och småföretag. De delområden som min forskning kretsar sig runt är tre olika processer som hör till revisionen: planerings-, utförande- och avslutandeprocessen. I mitt arbete är jag även ute efter skillnader i revisionsprocessen vid revision av mikro- och småföretag. Eftersom 99,1% av alla företag i Finland klassas som småföretag eller mindre, så har jag i detta arbete avgränsat mig till mikro- och småföretag (Tilastokeskus, 2015). Gränsvärdena för företagens storlek tar jag upp under rubriken "Avgränsning".

I arbetet presenterar jag de väsentligaste delarna av revisionsprocessen varefter jag utför en kvalitativ undersökning för att fördjupa mig i de möjliga skillnader som kan tänkas förekomma i mikro- och småföretagens revisionsprocesser. De frågor som jag söker svar på är exempelvis hur riskbedömning skiljer sig, vilka granskningsåtgärder som kan tänkas vara vanliga för respektive företag och hur revisorns övriga uppgifter skiljer sig mellan mikro- och småföretag.

1.4 Avgränsning

Detta examensarbete är avgränsat enligt mikro- och småföretags gränsvärden. Avgränsningen baserar sig på att mikro och småföretag utgör en väldigt stor del av alla företag i Finland. I Finland fanns det 360 051 registrerade företag år 2015 varav 99,1% av dessa företag klassificerades som små eller mikroföretag. (Tilastokeskus, 2015).

I bokföringslagen (BL kap 1, § 4b) avses ett företag som mikroföretag då det vid avslutad eller omedelbart föregående räkenskapsperiod överskrider högst ett av följande gränsvärden:

- I genomsnitt 10 arbetstagare under redovisningsperioden
- En omsättning på 700 000 € per år
- En balansomslutning som inte överskrider 350 000 €

Enligt bokföringslagen (BL kap 1, § 4a) är småföretag företag som vid avslutad eller omedelbart föregående räkenskapsperiod överskrider högst ett av följande gränsvärden:

- I genomsnitt 50 arbetstagare under redovisningsperioden
- Omsättning per år högst 12 miljoner euro

- Balansomslutningen är 6 miljoner euro

Eftersom dessa företag har olika gränsvärden anser jag att det ger en väldigt bra forskningsgrund för mitt arbete eftersom syftet med detta arbete gäller revisionsprocessen och de skillnader som kan förekomma mellan mikro- och småföretag. För övrigt så tycker jag gränsvärdena ger en stabil grund då en väldigt stor andel av företagen i Finland hör till grupperna mikro- och småföretag, vilket i sin tur betyder att dessa två grupper utgör en väldigt stor del av revisorernas kundkrets.

2 Revision

Teorin är uppbyggd kring min undersökning där jag först redovisar för revision i allmänhet och lagar varefter jag går över till planeringsprocessen. I kapitlet om planeringsprocessen ingår information om själva planeringen och vad revisorn bör fundera på då hen utgör sin planering. Efter att jag har behandlat planeringsprocessen går jag in på utförandeprocessen där jag redovisar om revisorns utförande vid en revision. I detta kapitel behandlas även vilka åtgärder revisorn kan tänkas utföra samt information om den interna kontrollen, dess funktion och granskning i företaget. Teoridelen avslutas med avslutandeprocessen eller rapporteringsprocessen som den även kallas. Här redogörs för de olika åtgärder som görs efter utförandet, som exempelvis rapportering och övriga tjänster.

2.1 Revisionen och dess mål

Det viktigaste uppdraget som en revisor har är att försäkra de finansiella uppgifter ett företag framför åt sina intressenter. Då ett företag granskas av en revisor ökar även pålitligheten för dessa uppgifter eftersom en revisor utför en objektiv granskning av företaget. Under 1800-talet då ekonomin och organisationer började växa ansågs det snabbt att företag började vara i behov av professionell ledning. Eftersom ägarna inte längre kunde granska ledningens arbete insåg man ett behov av att delegera denna uppgift åt någon annan. Man kan säga att revisorerna infördes för att försäkra ägarna om att de fick sina fördelar och att företagets ledning faktiskt förmedlade rätt finansiella information till sina ägare. (Horsmanheimo & Steiner, 2017, 23).

Med tiden har revisorns uppdrag ändrat från att försäkra ägarna om att de får rätt uppgifter till att fler och fler instanser blivit beroende av revisorns uppgifter. Hit hör t.ex. investerare,

arbetstagare och myndigheter. Dagens ekonomi baserar sig mycket på att de olika parterna kan lita på varandra och detta lyckas genom att följa lagar och regler. (Horsmanheimo & Steiner, 2017, 23-24).

Revisionens utgångspunkt i Finland är att revisorn kan ge ett uttalande om ifall bokslutet, verksamhetsberättelsen och övriga lagenliga rapporter, är gjorda enligt lagen. För övrigt ska även bokslutet ge tillräckliga uppgifter om resultatet och den finansiella ställningen som företaget befinner sig i. Till revisorns uppdrag hör även att granska förvaltningen enligt den lagstiftning som organisationen är skyldig att följa. (Halonen & Steiner, 2010, 13-14).

Den internationella standarden, ISA 200, innehåller mycket information gällande situationer som hör till revisionen och i denna standard beskrivs även kort revisionens grundbegrepp. Begreppen är tydliga och klara vilket ger en bättre förståelse av vad revisionen går ut på (Halonen & Steiner, 2010, 42). I kapitel 3.4 förklarar jag ISA-standarderna utförligare.

Revisionens mål är att revisorn kan ge ett uttalande ifall bokslutet är uppgjort enligt de normer som föreskrivs om uppgörande av bokslut. Vid riskbaserade revisioner är det viktigt att revisorn försäkrar sig om att bokslutet inte innehåller väsentliga felaktigheter. Från revisorn krävs även professionell skepsis och att revisorn: (1) uppskattar risken för väsentliga fel i bokslutet, (2) planerar och utför sådana granskningsåtgärder som håller den väsentliga risken på en godkänd nivå och (3) ger en revisionsberättelse som baserar sig på utförda granskningsåtgärder och upptäckter som gjorts med dem. (Halonen & Steiner, 2010, 42-43).

2.2 Allmänt om revisionslagen och dess förordningar

I Finland baserar sig revisionsverksamheten på revisionslagen (1141/2015) och statsrådets förordning gällande revision (1377/2015). Vad gäller Finland så är den historiska betydelsen av revision inte så omfattande eftersom den första revisionslagen och -förordningen togs i bruk år 1995. Revisionslagen grundar sig på revisionsdirektivet och den revisionsförordning som EU har framfört. De tidigare stadgorna undergick en förändring år 2016 då den nya revisionslagen och statsrådets förordning gällande revision, togs i kraft från och med den 1.1.2016. De ändringar som direktivet krävde av lagen togs i sin tur i kraft 19.8.2016 medan EU:s revisionsförordning tillämpades från och med 17.6.2016. (Korkeamäki, 2017, 10).

I revisionslagen fastställs stadgor som berör revisionsplikt, rapportering, oberoende, jäv samt sekretess- och ersättningsskyldighet. Utöver detta förekommer det regler som gäller

godkännande och registrering av en revisor samt den övervakning och bestraffningspåföljder som berör revisorn. I revisionsförordningen finns förutom den informationsregistrering som revisorer i EES-områden kräver, även tekniska stadgor gällande patent- och registerstyrelsens övervakning. (Korkeamäki, 2017, 10).

Övriga lagar som har direkt koppling till revisionslagen är lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin (1142/2015), arbets- och näringsministeriets förordning om krav för godkännande av revisorer (1442/2015) och lagen om årsavgifter och avgifter för kvalitetskontroll för revisorer (1512/2015). (Korkeamäki, 2017, 10).

Eftersom olika företag i olika företagsformer kan beröras av revision, förekommer det även förordningar i företagslagstiftningen, som exempelvis aktiebolagslagen (642/2006), bostadsaktiebolagslagen (1599/2009), andelslagslagen (421/2013), lagen som föreskriver öppna och kommanditbolag (389/1988) samt föreningslagen (503/1989) och stiftelselagen (487/2015). (Korkeamäki, 2017, 10). Utöver dessa förekommer det förordningar om revision i bokföringslagen, bokföringsförordningen och en hel del andra ekonomiska och finansiella lagar och förordningar som berör revision. Eftersom revisionslagen är en allmän lag, drar sig revisionslagens stadgor undan vid situationer då övriga lagar avviker med revisionslagens stadgor. (Korkeamäki, 2017, 10-11).

Utöver de olika lagar och förordningar som revisorn är tvingad att följa så styrs även revisorn av den i revisionslagen förekommande stadgan gällande god revisionssed. God revisionssed efterföljs då revisorn följer de lagstiftningar, förordningar, regler och anvisningar som berör revisorns arbete. Finlands revisionsförening framställer även anvisningar gällande god revisionssed och även olika litterära verk som revisorn kan ha nytta av. (Korkeamäki, 2017, 11).

Revisionsföreningen i Finland går under namnet *Suomen tilintarkastajat Ry* och har en väldigt viktig roll då det gäller upprätthållandet av god revisionssed i Finland. Förbundet producerar årliga verk gällande revisorns rapportering och de internationella revisionsstandarderna. Verket gällande de internationella standarderna är översatt från engelska och innehåller de standarder som International Federation of Accountants (IFAC) publicerat. Eftersom det i den finska lagstiftningen idag förekommer bestämmelser att följa de standarder som godkänns inom EU, så hör de internationella standarderna till revisorns vardag även i Finland. (Korkeamäki, 2017, 11).

2.3 Ändringar i revisionslagen 2016

Den förnyade revisionslagen trädde i kraft 19.08.2016. I samband med denna lagändring förändrades även andra stadgor som berör revision. Med dessa förändringar verkställs även de revisionsdirektiv som EU lagt fram. De huvudsakliga ändringarna i lagen berör revisionsmålet, revisionsberättelsen, påföljdssystem och märkbara ändringar i de bestämmelser som rör organisationer av allmänt intresse.

Revisionsmålet vid en granskning är i och med den nya revisionslagen räkenskapsperiodens bokföring, bokslut och förvaltning (RL kap 3, § 1). Verksamhetsberättelsen hör inte längre till granskningsmålen men skall trots det omnämnas i revisionsberättelsen. I revisionsberättelsen ska det konstateras ifall revisorn under granskningens gång upptäckt väsentliga felaktigheter och meddela om dessa felaktigheters natur (RL kap 3, § 5). Utöver det ska revisionsberättelsen även ge svar på följande frågor (Suomen Tilintarkastajat Ry, 2016):

1. Ger bokslutet en riktig och tillräcklig bild om organisationens eller stiftelsens verksamhetsresultat och finansiella situation
2. Fyller bokslutet de lagstadgade kraven
3. Är verksamhetsberättelsen uppgjord enligt de stadgor som ska tillämpas vid uppgörande av verksamhetsberättelser
4. Är informationen i räkenskapsperiodens bokslut och verksamhetsberättelse motsvarande

Utöver dessa ändringar så skedde det även ändringar i det ansvar som revisorn har samt påföljderna av orsakad skada från revisorns sida. Påföljderna har utöver anmärkning, varning och upphävande av erkännande, i och med den nya lagen en påföljd i form av "tillfälligt förbud att fungera som revisor (RL kap 10, § 3) eller i ledningen för en revisionsorganisation" (RL kap 10, § 4), även kallad frysperiod. Ifall revisorn bryter mot denna frysperiod kan även påföljdskostnader tillämpas (RL kap 10, § 5–6). Påföljdskostnadens högsta belopp vid brytande av förbudet är 50 000€. Påföljdskostnaden är inte skälig ifall ett anförande inte givits åt revisionsnämnden inom fem år från den dagen då förbrytelsen ägt rum (Suomen Tilintarkastajat Ry, 2016).

Lagändringen påverkade även företag av allmänt intresse. Dessa företag måste vid utförande av revision följa de stadgor som förekommer i revisionslagen och även EU:s

revisionsförordningar. Revisionslagen avser med ett företag med allmänt intresse det som föreskrivs i Bokföringslagens 1 kap, § 9:

1. Finländska sammanslutningar som har emitterat aktier, skuldebrev eller andra värdepapper som är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 2 kap. 5 § i värdepappersmarknadslagen
2. Kreditinstitut enligt 1 kap. 7 § i kreditinstitutlagen
3. Försäkringsbolag enligt 1 kap. 1 § i försäkringsbolagslagen.

Den nya lagen har även medfört bestämmelser gällande växling av revisionsorganisationer. Dessa bestämmelser gäller endast de företag som är av allmänt intresse. Revisionslagen använder sig nu av de direktiv som EU har vid bestämmande av mandatperioder. EU-direktivens förslag är att mandatperiodens maximilängd kan förlängas efter tio år ytterligare tio år så länge som det efter tio år utförs en budgivning. Organisationer som använder sig av flera revisorer, (joint audit), kan förlänga mandattiden med högst 24 år. (Suomen Tilintarkastajat Ry, 2016).

Man har i den nya lagen även använt sig av EU-s direktiv gällande de tjänster som revisorn erbjuder åt företag. Dessa bestämmelser gäller endast företag av allmänt intresse. Revisionslagen har utnyttjat EU-direktiven gällande värderingstjänster samt erbjudande av vissa skattetjänster. Skattetjänster får erbjudas ifall de behandlar ifyllande av blanketter, allmänna stöd eller identifiering av skatteincitament, stöd vid skattegranskning, för beräkning av direkta, indirekta eller uppskjutna skatter, eller vid skatterådgivning. (Suomen Tilintarkastajat Ry, 2016).

2.4 ISA-standarder

International Standards of Auditing (ISA) standardsamling täcker största delen av en revision. Standarderna ges ut av International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) som är ett oberoende utskott för International Federation of Accountants (IFAC). Det gäller för revisorn att följa dessa anvisningar fastän de inte är lagstadgade eftersom de förknippas med god revisionssed. (Carrington, 2014, 66).

På grund av det tidigare nämnda problemet att standarderna ofta kan ändra eller slopas gäller det att vara uppmärksam då revisorn följer de standarder som översatts från det engelska språket. Eftersom översättningarna kan vara lite diffusa gäller det att vara extra noggrann

och följa med de officiella hemsidorna för att få fram ifall ändringar uppkommit efter att översättningarna tryckts. (Carrington, 2014, 66-67).

Den första ISA-undergruppen har att göra med arbete och ansvar. Denna undergrupp har sifferordningen 200-299 och innehåller beskrivningar av målet med revisionen. I denna undergrupp förekommer även de olika skyldigheter som revisorn ska följa vid utförande granskning. (Carrington, 2014, 72).

200-299	Uppgifter och ansvar
ISA 200	Den oberoende revisorns allmänna mål och revisionens utförande enligt ISA-standarderna
ISA 210	Överenskommelse gällande förutsättningarna för revisionsuppdraget
ISA 220	Revisionens kvalitetsgranskning
ISA 230	Revisionens dokumentation
ISA 240	Revisorns skyldigheter i samband med felaktigheter vid utförande av revision
ISA 250	Beaktande av bestämmelser och förordningar vid revision
ISA 260	Kommunikation med förvaltningsorgan
ISA 265	Kommunikation med förvaltningsorganet och ledningen om den interna kontrollens bristfälligheter

Figur 1. ISA 200-299 (International Federation of Accountants, 2012, 22)

Den andra ISA gruppen sträcker sig från 300-499 och baserar sig på uppgifter gällande revisorns planering och granskning av intern kontroller. Orsaken till varför dessa två går hand i hand är att revisorn oftast får information till sin planering från den interna kontrollen varefter revisorn kan utföra sin bedömning av den interna kontrollen. (Carrington, 2014, 72).

300-499	Planering och intern kontroll
ISA 300	Planering av revisionen
ISA 315	Identifiering och bedömning av riskerna med väsentlig bristfällighet vid revision
ISA 320	Väsentlighet vid utförande samt planerande av revision
ISA 330	Revisorns åtgärder mot de beräknade riskerna
ISA 402	Revisorns överväganden avseende ett företag som använder en serviceorganisation
ISA 450	Utvärdering av felaktigheter som uppstått under revision

Figur 2. ISA 300-499 (International Federation of Accountants, 2012, 22)

Den mest omfattande gruppen är den tredje gruppen som sträcker sig från 500-599 och går under benämningen revisionsbevis. Denna grupp innehåller olika standarder som framhäver till exempel vad revisionsbevis är och hur det ska säkras. Denna grupp innehåller många av

de moment som man kan tänka sig då man tänker på utförandet av en revision. (Carrington, 2014, 73).

500-599	Revisionsbevis
ISA 500	Revisions bevis
ISA 501	Revisions bevis - Specifika överväganden för markerade objekt
ISA 505	Externa bekräftelser
ISA 510	Revisioner som utgörs för första gången - ingående balanser
ISA 520	Analytiska förfaranden
ISA 530	Provtagning från revisionen
ISA 540	Granskning av bokföringsmässiga värden - inklusive aktuella bokföringsvärden samt information om dessa som presenteras i bokslutet
ISA 550	Närstående
ISA 560	Händelser efter periodens utgång
ISA 570	Verksamhetens fortsättning
ISA 580	Skriftliga framställningar

Figur 3. ISA 500-599 (International Federation of Accountants, 2012, 22-23)

I den fjärde gruppen, 600-699, förekommer de standarder som beskriver hur revisorn ska använda sig och förhålla sig till andras utförda arbeten, därav rubriken användning av andras arbeten. (Carrington, 2014, 73).

600-699	Användning av andras arbeten
ISA 600	Övriga synpunkter - Granskning av koncernbokslut (inkluderar revisorers arbete i koncernens delområden)
ISA 610	Användning av interna revisorers utförda arbeten
ISA 620	Användning av arbetet utfört av en revisionsexpert

Figur 4. ISA 600-699 (International Federation of Accountants, 2012, 23)

I den näst sista gruppen som sträcker sig från standarderna 700-799 föreskrivs om hur revisorn ska göra då denne kommit fram till de slutsatser som granskningen resulterat i samt hur dessa ska rapporteras. (Carrington, 2014, 73).

700-799	Slutsatser och rapportering
ISA 700	Uppgörande av uttalanden och berättelse gällande bokslutet
ISA 705	Modifierat uttalanden i rapporter från oberoende revisor
ISA 706	Stycken med upplysningar av särskild betydelse och stycken med övriga upplysningar i en rapport från oberoende revisor
ISA 710	Informationsjämförelse - Jämförbara siffror och bokslut
ISA 720	Revisorns ansvar gällande annan information i dokument som innehåller reviderade finansiella rapporter

Figur 5. ISA 700-799 (International Federation of Accountants, 2012, 23)

I den sista gruppen, som sträcker sig från standarderna 800-899 förekommer det råd till revisorn gällande specialfall och hur hen måste hantera dessa situationer. (Carrington, 2014, 73).

800-899	Specialområden
ISA 800	Särskilda överväganden - revisioner av finansiella rapporter upprättade enligt ramverk för särskilt syfte
ISA 805	Särskilda överväganden - revisioner av enskilda finansiella rapporter och särskilda delar, konton eller poster i en finansiell rapport
ISA 810	Uppdrag att uttala sig om finansiella rapporter i sammandrag

Figur 6. ISA 800-899 (International Federation of Accountants, 2012, 23)

2.5 Yrkesetiska principer

Enligt revisionslagen måste revisorn följa de yrkesetiska principerna genom att utföra de lagstadgade revisionsuppgifterna på ett professionellt, ärligt, objektivet och omsorgsfullt sätt. (Revisionslagen kap 4, § 1)

Det är kännetecknande för revisorer och deras fackförbund att ta åt sig förpliktelsen att arbeta för det allmänna intresset. Därmed är inte revisorns uppgift enbart till för att uppfylla ägarnas eller arbetsgivarnas behov. Då revisorn arbetar enligt det allmänna intresset måste hen ta de etiska anvisningarnas principer i beaktande och följa dessa. Då revisorn följer de etiska principerna tas även det allmänna intresset i beaktande. (Halonen & Steiner, 2010, 33).

2.5.1 Ärlighet

Revisorn måste utföra sitt arbete ärligt, vilket enligt CGR-föreningens etiska principer kan beskrivas så att revisorn bör vara rätlinjig och uppriktig i alla relationer som har med revisorns yrke eller arbete att göra. (KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry, 2009, 24). Ärlighet förutsätter även jämlikhet och sanningsenlighet. En revisor bör inte ha att göra med olika rapporter, upplysningar från myndigheter, eller med annan information ifall revisorn tror att innehållet i dessa kan tänkas vara felaktiga, oklara, vilseledande eller att innehållen kan tänkas presenteras slarvigt för att på så vis vilseleda revisorn. Om en anpassad berättelse om de nämnda fallen upprättas anses det att revisorn inte bryter mot ärlighetens principer. (KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry, 2009, 29).

2.5.2 Objektivitet

Objektivitet är en av den viktigaste principen i revisorns arbete. Genom att upprätthålla ett oberoende till företag och organisationer uppnås denna objektivitet. CGR-föreningen framställer objektiviteten på följande sätt: ”Revisorn får inte låta förutfattade meningar, intressekonflikter eller andra parter överflödiga inverkan påverka revisorn i sitt beslutsfattande.” (KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry, 2009, 24). De etiska principerna förutsätter att revisorernas bedömning som hör till yrket eller annat arbete inte får äventyras på grund av sådana konsekvenser som fördomar, intressekonflikter eller övriga parter överflödiga påverkan. Revisorn kan hamna i situationer då hans objektivitet försämras men dessa situationer kan i princip inte definieras. Det lönar sig för revisorn att undvika relationer där hans objektivitet kan ifrågasättas. (KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry, 2009, 54).

2.5.3 Oberoende

Oberoende är en annan etisk princip fastän detta inte fastställts i de huvudsakliga yrkesetiska principerna. Medan objektivitet är något som krävs i alla konsulterings tjänster, är oberoende något som krävs vid utförande av bekräftelsetjänster, som till exempel revision. Revisionslagen innehåller förordningar gällande oberoende. Revisorn måste vara oberoende vid revision av bokföringsskyldiga sammanslutningar eller stiftelser, uppdrag som revisorn fått i enlighet med någon annan lag eller förordning och i fall där revisorn ger ett skriftligt utlåtande till en domstol eller myndighet och vid revision av verksamhet inom den offentliga förvaltningen. (RL kap 1, § 1). Revisorn måste även upprätta sin verksamhet på ett sätt som skyddar revisorns oberoende. Krav om oberoende gäller vid utförande av revision eller en handling som i lag eller förordning förordnas till revisorns uppdrag, och handlingar som revisorn ger skriftliga uttalanden som är till förfogande för domstolar eller myndigheter (Halonen & Steiner, 2010, 34-35). I lagen redovisas det om ifall det inte finns förutsättningar för en oberoende verksamhet så ska revisorn avstå från uppdraget omgående. I lagen förekommer det trots det punkter som klargör i vilka fall oberoendet ändå kan anses vara tryggt, och revisorn därmed inte behöver avstå från uppdraget (RL kap 4, § 6). Följande punkter kan ge klartecken för revisorns oberoende ställning gentemot verksamheten:

RL kap 4, 6 §

”Åtgärder för att trygga oberoendet ska åtminstone vidtas om

- 1) Revisorn har ekonomiska eller andra intressen i en sammanslutning eller stiftelse eller revisorn har en annan än sedvanlig affärsförbindelse med sammanslutningen eller stiftelsen,

- 2) Revisorns egen verksamhet är föremål för revisionen,
- 3) Revisorn i en rättegång eller något annat ärende handlar för eller mot sammanslutningen eller stiftelsen,
- 4) Revisorn har en nära relation till en person som hör till sammanslutningen eller stiftelsens ledning eller som har deltagit i det ärende som är föremål för uppdraget i egenskap av anställd hos sammanslutningen eller stiftelsen, eller om
- 5) Revisorn utsätts för påtryckning.

2.5.4 Yrkeskunnighet och omsorg

Då det kommer till yrkeskunnighet och omsorg förklarar CGR-föreningen dessa etiska principer på följande sätt: "Revisorn är beständigt skyldig att upprätthålla sina yrkeskunskaper och kunnande på krävande nivå för att försäkra om att kunden eller arbetsgivaren får kompetent och sakkunnig service som baserar sig på aktuell kunskap om lagar samt yrkeskunskap och även teknisk vetenskap. Revisorn bör vid erbjudande av tjänster fungera pliktstroget samt enligt de yrkesstandarder som situationen kräver" (KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry, 2009, 24). Med andra ord är revisorn tvungen att upprätthålla sina kunskaper på den nivå som krävs för att kunden ska få en så professionell service som möjligt. Revisorn redogör för sin yrkesskicklighet årligen åt Patent- och registerstyrelsen genom en tillsynsänmälan, där revisorn redovisar för de utförda skolningarna under tillsynsperioden som krävs för upprätthållandet av yrkesskickligheten. (Patent- och registerstyrelsen, 2016).

2.5.5 Yrkesinriktat beteende

Ett yrkesinriktat beteende förekommer också i CGR-föreningens etiska principer. Föreningen framställer denna princip på följande sätt: "Revisorn bör följa relevanta lagar och förordningar och undvika verksamhet som kan tänkas försämra revisionsföreningens rykte". (KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry, 2009, 25).

Principen för yrkesinriktat beteende förpliktar revisorn att följa väsentliga lagar och undvika verksamhet som kunde tänkas påverka revisionsföreningens rykte negativt. Revisorn bör vara ärlig och inte framföra överdrivna påståenden gällande sitt utbud av tjänster. Revisorn bör inte heller skryta om sina kunskaper och inte heller nedvärdera andras arbeten eller göra osakliga jämförelser om dem. (Korkeamäki, 2017, 12).

2.5.6 Sekretess

Revisionsyrket kan komma i kontakt med känslig information vilket betyder att sekretess också hör till en av de etiska principerna. CGR-föreningen förklarar principen på så vis att Revisorn bör hålla information som hör till yrket eller andra relationer kopplade till arbetet konfidentiella. Därmed bör revisorn inte dela med denna uppnådda information till någon tredje part utan behörighet eller särskild fullmakt, så länge överlåtande av informationen inte hör till lagstadgade eller till yrket hörande rättigheter eller skyldigheter. Konfidentiell information som man tagit del av under arbetets gång bör inte användas för att gynna revisorn eller någon tredje part". (KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry, 2009, 25).

Eftersom Revisionslagen innehåller en skild paragraf gällande sekretess, (RL kap 4, § 8) nämns inte sekretess i samband med de yrkesetiska principer som nämns i lagen. Fastän det föreskrivs att revisorn måste arbeta konfidentiellt i de etiska principerna, är denna benämning mera omfattande än sekretess stadgan. Den konfidentiella principen gäller den konkreta plikten att inte dela med sig av information som revisorn påkommit under arbete, använda det till egen nytta eller avslöja det till någon tredje part (Korkeamäki, 2017, 12). Med revisionslagens sekretess stadga gäller det mera beskyddande och arkivering av denna information samt utveckla och följa sådana arbetsmetoder som försäkrar att informationen hålls sekretessbelagd (RL kap 4, § 8).

3 Planeringsprocessen

Planeringsprocessen beskrivs till stor del av den internationella standarden ISA 315. Med ISA 315 vill man "Identifiera och bedöma riskerna med väsentlig bristfällighet vid utförande av revision". ISA 315 anses som en av de mest omfattande standarderna och innehåller en noggrann bild av vad man ska ta i beaktande i planeringsprocessen. (International Federation of Accountants, 2009, 264).

Planeringsprocessen kan kopplas med att analysera de risker som uppdraget för med sig eftersom största delen av planeringsprocessen baserar sig på riskanalyser i de olika delområden som ska revideras. Vid utförande av en riskbaserad revision måste revisorn, eller revisorerna, bekanta sig och förstå sig på företagets verksamhet, verksamhetsomgivning samt den interna kontrollen som företaget använder sig av. Med denna bedömning är det sedan meningen att dra slutsatser gällande risker som kan orsaka väsentliga felaktigheter i

bokslutet. Eftersom riskanalysen kräver en hel del yrkeskunskap rekommenderas det oftast, ifall man arbetar i en grupp, att de mest erfarna deltar i analysen för att komma fram till de centrala undersökningsmetoderna som ska utföras. (Halonen & Steiner, 2010, 53-55). Riskanalysen i en revision kan tänkas innehålla följande steg:

Riskanalys	Godkännande av kundrelationen och revisionsuppdraget samt åtgärder gällande fortsatt arbete
	Skapande av en överlöpande strategi för revisionen och en analys av kundens verksamhetsrisk
	En analys av företagets interna kontroll (det vill säga den kontrollen vars uppgift är att upptäcka fel som kan ha betydande konsekvenser till bokslutet riktighet)
	Riskbedömning av väsentliga felaktigheter i bokslutet och identifiering av märkbara risker som kan tänkas behöva särskild uppmärksamhet i bokslutet och även sådana risker var materialgranskningen inte räcker till utan man måste vidta speciella kontrollåtgärder.
	Kommunikation med ledningen gällande essentiella svagheter i den interna kontrollen som kan ha uppkommit under granskningen
	Igenkännande av riskerna med väsentliga felaktigheter både i bokslutet som en helhet och i rapporteringen

Figur 7. De olika stegen i en riskanalys. (Halonen & Steiner, 2010, 55-56)

Då revisorn planerar sina granskningsåtgärder kan det även vara skäl att komma ihåg följande saker:

Granskningsåtgärdernas planering	Granskningar som inte går att rapportera om endast genom materialgranskning. Dessa situationer uppstår främst då affärshändelser skapas av sådana informationssystem där de manuella skeden är små eller nästintill obefintliga.
	Den interna kontrollens arrangemang, vars funktion blivit testad i revisionen och som beräknat att minska behovet av att göra materiella granskningar och andra möjliga granskningar av analytiskt material som kunde tänkas minska behovet av övriga granskningsåtgärder
	Att ta i beaktande oberäknelighet i förebyggande syfte vid planering av granskningsåtgärder och de granskningsåtgärder vars mening är att avslöja den fungerande ledningens eventuella missbruk i olika situationer.
	Att genomföra lämpliga granskningsåtgärder till betydande risker som blivit identifierade

Figur 8. Olika steg för revisorns planering av granskningsåtgärder. (Halonen & Steiner, 2010, 56)

Det är viktigt att hela granskningsteamet deltar i analysering av riskerna och att kommunikationen fungerar i teamet för att processen ska bli så effektiv som möjligt. Det lönar sig för teamet att vid möten diskutera de olika upptäckter som framkommit. Vid planeringsmötet bestämmer man sig för helhetsstrategin och granskningsplanen, överväger om möjliga situationer som medför missbruk samt planerar de olika granskningsåtgärderna vars uppgift är att upptäcka missbruk om sådana förekommer. I andra möten diskuteras det om upptäckter och eventuella beslut gällande fortsatta eller mera djupgående undersökningar. (Halonen & Steiner, 2010, 57).

För att kunna uppskatta risker i revisionen måste de först identifieras. Vid granskning av mindre företag skall revisorn komma ihåg att undvika frestelsen för att anta att riskerna är samma som föregående år. Det kan förekomma nya risker varje år, eller så kan de tidigare beräknade riskerna se annorlunda ut. (International Federation of Accountants, 2012, 420).

3.1 Pålitlighet

I en revision strävar man aldrig efter en absolut pålitlighet, därmed försäkrar inte en revision att ett bokslut skulle vara felfritt. Enligt ISA 200 ska revisorn införskaffa en tillräcklig mängd pålitlighet för att bokslutet inte innehåller väsentliga felaktigheter. Med rimlig pålitlighet menas med andra ord en hög pålitlighetsnivå men inte på en absolut nivå. För att uppnå en hög nivå av pålitlighet är det viktigt att revisorn samlar ihop en tillräcklig mängd essentiella revisionsbevis. (International Federation of Accountants , 2009, 73)

Det finns tre orsaker som begränsar revisorn från att uppnå absolut pålitlighet.

1. Begränsningar associerade med finansiella rapporter och verksamhetsprocesser
2. Begränsningar associerade med revisionsbevis och granskningsåtgärdernas karaktär
3. Begränsningar som berör de finansiella rapporternas tidtabeller samt balanseringen av kostnad och vinst (Halonen & Steiner, 2010, 43-44)

Vid uppgörande av bokslut fungerar ofta ledningen subjektivt vilket kan orsaka att bokslutsposter som t.ex. baserar sig på uppskattningar av värden omöjligtvis kan garanteras som rättsliga. Ledningen ansvarar för att planera, verkställa och upprätthålla den interna granskningen för att upptäcka de risker som äventyrar företaget att uppnå sina mål.

Revisorns uppgift är att förstå sig på företagets interna kontroll för att sedan kunna planera övriga granskningsåtgärder. En av den interna kontrollens begränsningar är att någon i ledningen eller arbetare kan med gemensamma kraft överlista även de effektivaste kontrollerna. Detta betyder att den interna kontrollen kan trots sin planlighet och effektivitet endast minska på risken för väsentliga felaktigheter men inte eliminera den helt och hållet. (Halonen & Steiner, 2010, 44-45).

Granskningsbevis kan inte heller ge en absolut pålitlighet utan beviset anses mera som något övertygande. Det förekommer alltid en risk att essentiell information blir undanhållen från revisorn. Också begränsningar vid stickprov medför risker eftersom i fall där stickproven inte är hundra procentiga finns det alltid risk att revisorn inte lägger märke till möjliga felaktigheter. Det finns också alltid en möjlighet att missbruket inte syns, då det oftast är missbrukarens baktanke att revisorn inte ska lägga märke till det. På grund av detta har revisorn vissa krav att utföra sådana granskningsåtgärder som minskar på risken för väsentliga felaktigheter så att risken förblir på en godkänd nivå. Detta betyder att revisorn även måste skaffa tillräckligt med revisionsbevis. (Halonen & Steiner, 2010, 44-45).

Ifall revisorerna var tvungna att försäkra sig om att bokslutet är till hundra procent korrekt skulle den ekonomiska delen inte vara hållbar. Revisorerna hade varit tvungna att införskaffa väldigt mycket revisionsbevis som i sin tur kunde leda till att kostnaden för en revision inte är ekonomiskt möjlig. En revisor kan alltid försvara sig genom att hänvisa till att hen har utfört revisionen enligt ISA-standarderna ifall det skulle påvisa sig att revisorn inte upptäckt väsentliga felaktigheter, som trots allt förekommit, vid en utförd granskning. (Halonen & Steiner, 2010, 44-45).

3.2 Väsentlighet

Missbruk och fel kan orsaka att felaktigheter uppstår i bokslutet. Felaktigheter anses som väsentliga då bokslutet innehåller så många okorrigerade fel och brister att bokslutet kan anses ge en missvisande bild åt personer som kan tänkas göra finansiella beslut på basis av bokslutet. Det hör inte till revisorn att vid en granskning avslöja oväsentliga felaktigheter eller lösa dessa. Väsentlighet är inte alltid lätt att definiera vid utförd granskning men det hör till revisorns uppgifter att införskaffa tillräcklig pålitlighet över att felaktigheterna som påträffats hålls på godkänd nivå. Felaktigheter som uppstår kan delas upp i två olika kategorier: missbruk och fel. Båda kan vara väsentliga och oväsentliga. Missbruk är alltid

något som görs med avsikt medan fel är något som kan ske i misstag. Det allmännaste missbruket som påkoms är missbruk av tillgångar. (Halonen & Steiner, 2010, 44-45).

I den internationella standarden ISA 320 beskrivs väsentligheten på följande sätt:

Även om ramverk för finansiell rapportering kan diskutera väsentlighet i skiftande ordalag, brukar de vanligtvis klargöra att

- Felaktigheter, även utelämnanden, betraktas som väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i de finansiella rapporterna,
- Bedömningar av väsentlighet görs mot bakgrund av övriga omständigheter och påverkas av en felaktighets storlek eller karaktär, eller en kombination av båda
- Bedömningar av frågor som är väsentliga för användare av de finansiella rapporterna bygger på ett beaktande av vad som är gemensamma behov av finansiell information hos användare som grupp. Den möjliga effekten av felaktigheter för vissa enskilda användare, vars behov kan variera stort, beaktas inte. (International Federation of Accountants, 2009)

Med andra ord är väsentlig information något av betydelse för användare av de finansiella rapporter som revideras. Informationen kan hänvisas till en avvikelse i ett resultat som sannolikt borde ha redovisats ifall företaget anammat de redovisningsprinciper som de påstått sig följa. Det är revisorns uppgift att bestämma vilken information som är väsentlig och det är här som revisorns professionalism kommer till spel. Revisorn är även tvungen att utföra en väsentlighetsbedömning för att fastställa den acceptabla väsentlighetsnivån. (Carrington, 2014, 85-86).

3.3 Acceptabel väsentlighetsnivå

Revisorn vill försöka hålla väsentlighetsnivån på en så låg nivå som möjligt för att den ska accepteras och att revisorn inte behöver skriva en oren revisionsberättelse. Eftersom målet med en revision inte är hitta precis alla fel då detta skulle vara för dyrt, så används även den acceptabla väsentlighetsnivån för att minska på dessa kostnader. Med andra ord kan en byrå som är bra på att räkna ut den acceptabla väsentlighetsnivån effektivisera revisionsprocessen. Nivån får dock inte sättas för högt för att det kan öka risken för att fel kan ta sig igenom obemärkt, som i sin tur kan orsaka att årsredovisningen inte skulle bli accepterad. Detta skulle ses som ett misslyckande av den utnämnde revisorn.

Vid planeringsfasen bestämmer revisorn den acceptabla väsentlighetsnivån. Väsentligheten är inte något som är samma för alla företag utan det varierar beroende på t.ex. företagets storlek, -form och mängden intressenter. Exempelvis kan det anses klokt att sänka nivån för ett nystartat företag eller ett företag med volatil vinst. Medan ett företag som gjort stabila

vinster år efter år kan tänkas ha en lite högre nivå. Med andra ord kan man säga att nivån för acceptabel väsentlighet hänger ihop med risken som företaget är förknippat med. (Carrington, 2014, 87).

Ett exempel som förekommer i boken *Revision* (Carrington, 2014), så kan den acceptabla väsentlighetsnivån räknas ut baserat på flera olika baser. Ett exempel där företaget gjort goda vinster år efter år så kan revisorn använda detta som en bas för att räkna ut den acceptabla väsentligheten för just det företaget. För yttre intressenter brukar företags vinst vara det som skapar mest intresse vilket inte heller är så märkvärdigt eftersom det är vinsten som utgör till exempel en investerares personliga förtjänst. Vanligtvis brukar revisorn ställa den acceptabla väsentlighetsnivån på 3-5 procent av företags vinst före skatter (Carrington, 2014, 88). Ifall företaget är ett start-up företag eller ett företag som går med förlust, måste man hitta en annan bas för att räkna ut den acceptabla väsentlighetsnivån. En lämplig bas i detta fall kan vara att räkna ut väsentlighetsnivån från de totala intäkterna. (Carrington, 2014, 89).

Den internationella standarden ISA 320 ger god vägledning då det gäller den acceptabla väsentlighetsnivån men det är viktigt att komma ihåg att den acceptabla väsentligheten kan variera från olika fall. Det handlar i stort sett om en bedömningsfråga. Större revisionsbyråer kan ha tillgång till moderna program för att räkna ut den acceptabla väsentlighetsnivån men även dessa kan ha sina brister då det kan uppkomma scenarier som experter inte kan förutse. (Carrington, 2014, 89).

3.4 Revisionens risker

Med revisionsrisk menar man att revisorn ger en oren revisionsberättelse. En ren revisionsberättelse är opassande då bokslutet innehåller väsentliga fel. Revisionsrisken består av två delar; Risk för väsentligt fel och iakttagelserisk. Risken för väsentligt fel delas också upp i två olika delar; Verksamhetsrisk och kontrollrisk. (Halonen & Steiner, 2010, 45).

Figur 9. Revisionens riskområden. (Halonen & Steiner, 2010, s. 46)

Iakttagelserisken är en risk som mäter risken för att en granskningsåtgärd vars uppgift är att upptäcka väsentliga felaktigheter inte lyckas hitta dessa felaktigheter, i ett fall där dessa felaktigheter förekommer (Arens & Loebbecke, 1997, 257). Iakttagelserisken påverkar även verksamhetsrisken och kontrollrisken på så vis att exempelvis då kontroll-, och verksamhetsrisken är höga så ska den godkända iakttagelserisken vara lägre så att revisionens risk i sin helhet hålls på en godkänd nivå (Korkeamäki, 2017, 44).

Risk	Beskrivning	Synpunkter
Iakttagelserisk	Ifall revisorn inte lägger märke till felaktigheter som i sin tur kan orsaka väsentliga felaktigheter.	Iakttagelserisken beror på revisorns granskningsåtgärder dess effekt och hur revisorn utför granskningen. Iakttagelserisken kan inte elimineras totalt eftersom revisorn inte kontrollerar precis transaktioner, saldon eller information som presenteras i bokslutet

Figur 10. Beskrivning av iakttagelserisken. (Halonen & Steiner, 2010, 48)

Risken för väsentliga fel kan delas upp i verksamhetsrisk och kontrollrisk. Kontrollrisken mäter risken för att kundens interna kontroller inte upptäcker eller förhindrar väsentliga felaktigheter. Då den interna kontrollen är fungerande så kan revisorns minska på kontrollriskens riskfaktor. För att kontrollrisken ska kunna vara mindre än 100% måste revisorn skaffa sig en uppfattning om den interna kontrollen, få en bild av hur bra den interna kontrollen borde fungera baserat på uppfattningen och slutligen testa den interna kontrollens effektivitet. (Arens & Loebbecke, 1997, 258).

Risk	Beskrivning	Synpunkter
Kontrollrisk	Då företagets interna kontroll inte upptäcker eller förhindrar felaktigheter, som i sin tur kan orsaka väsentliga brister	<p>I företaget ska man känna igen och analysera de risker som hör till verksamheten och svara för dessa risker genom att ta i bruk system för intern kontroll</p> <p>Det förekommer dock alltid en viss mängd kontrollrisk på grund av den interna kontrollens naturliga begränsningar</p> <p>Revisorn måste förstå företagets interna kontroll och utföra granskningsåtgärder för att få en grund till att beräkna den väsentliga risken</p>

Figur 11. Beskrivning av kontrollrisken. (Halonen & Steiner, 2010, 47)

Med verksamhetsrisk menas att transaktionerna, kontonas saldon eller informationen som framställs i bokslutet kan anses vara sårbara för felaktigheter, som i sin tur kan skapa väsentliga fel. T.ex. kontantförsäljning i företaget innehåller mera risk än försäljning som baserar sig på fakturor (Halonen & Steiner, 2010, 45).

Risk	Beskrivning	Synpunkter
Verksamhetsrisk	<p>Med detta menas att rapportering eller uttalandet kan vara sårbart för felaktigheter som i sin tur kan vara väsentligt.</p> <p>Felaktigheten kan uppstå ensam eller i samband med andra felaktigheter.</p>	<p>Till ett företags verksamhet förekommer alltid olika risker. Dessa kan bero på företagets mål, bransch, funktioner och deras komplexitet, lagstiftningen som företaget påverkas av och storleken</p> <p>Revisorn ska vid riskanalys beakta följande saker:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Komplicerade beräkningar är oftast felaktiga i jämförelse med enklare beräkningar - Eftersom tekniken går framåt kan detta orsaka en viss produkts föråldring, och därmed förorsaka en missberäkning av ett lagers egentliga värde - Saknaden av driftskapital kan också påverka verksamhetens fortgång - En regressiv bransch med ett konkursmässigt rykte kan också orsaka bekymmer

Figur 12. Beskrivning av verksamhetsrisken. (Halonen & Steiner, 2010, 47)

3.5 Riskbaserad revision

Vid riskbaserade granskningar måste revisorn till en början förstå sig på företaget och dess verksamhet och därefter identifiera och bedöma den väsentliga felaktighetens risk i bokslutet. Revisorn identifierar och utför granskningar vars uppgift är att:

1. Upptäcka fel, felaktigheter och brister på konton, affärshändelser och bilagor. (exempel. För små skulder, saknande av tillgångar, missbruk av olika slag, etc.)
2. Fokusera på områden som är besynnerligt känsliga för felaktigheter eller missbruk från ledningen håll som kan tänkas orsaka felaktigheter i bokslutet. (t.ex bokföringsmässiga värden uppskattade av ledningen)
3. Avslöja omständigheter i bristfälliga omständigheter som okorrigerade kan skapa väsentliga felaktigheter i bokslutet. (Halonen & Steiner, 2010, 60).

Fördelarna med en riskbaserad undersökning är att granskningens tidsanvändning är mer flexibel. Eftersom riskbedömningsåtgärderna inte kräver en enskild affärshändelse eller kontosaldo, kan dessa åtgärder skötas i god tid före utgången av räkenskapsperioden. Trots det lönar det sig att komma ihåg att ta de möjliga händelserna i verksamheten som kan påverka bokslutet. Denna flexibilitet kan underlätta arbetet för ett arbetslag märkbart genom att arbetsbelastningen fördelas jämnt med hela året. Detta gynnar även företaget då de i sin tur kan ge svar och förklaringar på de bristfälligheter som revisorerna anmärker om. (Halonen & Steiner, 2010, 60).

Den andra fördelen är att arbetslaget kan fokusera på autenticiteten i de centrala områdena. Då man i revisionen får en uppfattning om riskerna för de väsentliga felaktigheterna som kan uppkomma i bokslutet kan man fokusera arbete på att eliminera de höga riskerna och på samma sätt minska arbetet som går åt till de granskningar som har lägre risk. (Halonen & Steiner, 2010, 61).

En tredje fördel är att det i ISA-standarderna påpekas om grundlig dokumentation under alla delar av granskningen. Då dokumentationen är uppgjord på ett skötsamt sätt där det framkommer vad som gjorts, varför och till vilka slutsatser man kommit till, elimineras behovet att presentera någonting muntligt till råga på den information som finns. (Halonen & Steiner, 2010, 61).

3.6 Analytiska åtgärder

För att uppskatta de risker som granskningen kan medföra så utför revisorn olika analytiska operationer för att få en klarare bild vid vilka områden som revisorn behöver fästa mera uppmärksamhet. Genom dessa analytiska ingrepp kan revisorn få reda på saker som tidigare varit okända gällande företaget. Genom att utföra dessa analytiska ingrepp kan revisorn avslöja ovanliga förändringar jämfört med föregående år vilket i sin tur hjälper revisorn att identifiera områden som kan tänkas ha en ökad risk för väsentliga felaktigheter. (International Federation of Accountants, 2009, 273)

ISA-standard 315 är den standarden som täcker alla de analytiska granskningsåtgärderna som hör till riskanalysen. ISA 520 täcker i sin tur materialgranskningsprocessen samt de analytiska granskningar som utförs vid avslutandeprocessen. (Halonen & Steiner, 2010, 158-159).

Vid utförandet av analytiska åtgärder finns det egentligen tre generella steg som revisorn kan följa: 1) att utveckla en förväntning för summan på ett visst konto, (2) jämföra den förväntade summan med den egentliga summan på kontot, (3) Avgöra behovet och utsträckningen av vidare granskning gällande de skillnader som uppstått mellan förväntningen och den slutgiltiga summan. Revisorn bör även fundera på målet och precisionen gällande granskningsåtgärderna. (Puncel, 2008, 8.02).

De resultat som de analytiska åtgärderna framställer kan antingen öka revisorns nivå av förtroende gentemot företaget vilket i sin tur kan effektivisera revisorn arbete. Det kan uppstå situationer då resultatet skiljer sig så pass mycket från förväntningen att revisorn får en ökad skepsis gällande företaget. Detta kan i sin tur leda till att revisorn behöver göra flera revisionsgranskningar och åtgärder. De analytiska åtgärderna är mycket viktiga och används då man (1) planerar typen, timingen, och omfattningen av granskningsåtgärderna, (2) som ett test för att införskaffa bevis om särskilda påståenden och (3) som en allmän genomgång av den finansiella informationen i dom slutliga faserna av genomgången. (Puncel, 2008, 8.02).

De analytiska åtgärderna kan anses väldigt användbara då revisorn framställer risken för väsentliga felaktigheter eftersom åtgärderna lyfter fram ovanliga förhållanden mellan transaktioner, konton och händelser i bokslutet. I Puncel's bok (Puncel, 2008, 8.03-8.04) förekommer det tre typer av åtgärder som revisorn kan använda sig av. Dessa har jag redovisat för nedan:

Trendanalys	Är en jämförelse av ett konto och dess balans emot föregående år eller över en längre period. Ett exempel är att jämföra den totala månatliga försäljningen gentemot nuvarande och föregående år.
Kvotanalys	Denna analys är en jämförelse för en kvot som baserar sig på den innevarande perioden gentemot en kvot som baserar sig på tidigare perioder. Finansiella och operativa kvoter är uppdelade i fyra omfattande kategorier: Likviditets-, lönsamhets-, skuldsättningsgrads- och verksamhetskvoter
Modellbaserade åtgärder	I denna åtgärd använder revisorn sig av data från kundens verksamhet och externdata, exempelvis branschspecifik ekonomisk information, för att skapa en förväntning gällande de olika posternas saldon. Denna åtgärd använder sig, utöver finansielldata, även av operativ- och externdata för att mäta väsentligheten. Exempelvis kan andelen anställda användas som mått för att få fram den genomsnittliga lönen.

Figur 13. Exempel på revisorns analytiska åtgärder. (Puncel, 2008)

Då revisorn utgör sina jämförelser handlar det alltid om att jämföra aktuell finansielldata med tidigare perioders finansiella data, budgeter, information om branschen som företag är verksam i, icke-finansiell information som kan påverka finansiell information. (Puncel, 2008, 8.04).

I mindre företag är det sällan möjligt att framställa aktuell finansiell information åt revisorn som botten för sina analytiska åtgärder då företagen inte nödvändigtvis framställer exempelvis månadsrapporter. Revisorn kan få en del information genom att fråga efter den men den detaljerade frågor måste revisorn vänta med tills bokslutet har påbörjats. (International Federation of Accountants, 2012, 134).

3.7 Revisionsbevis

Revisorn samlar revisionsbevis för att komma fram till och dra slutsatser. Revisorn måste dra ett beslut över vilken typ och hur stor mängd av bevisen som är tillräckliga för att övertyga sig själv om att komponenterna av kundens årsredovisning är korrekta. Eftersom revisorn inte kan undersöka och granska alla bevis på grund av kostnadsskäl, är revisorn omdöme i detta fall väldigt viktigt. (Arens & Loebbecke, 1997, 178-179).

Revisorns beslutstagande kan delas upp i fyra olika delar. I den första delen vill revisorn fundera över vilken revisionsåtgärd som ska användas. Revisionsförfaranden är en detaljerad beskrivning för en viss typ av revisionsbevis som samlas in under granskningens gång. Exempel på revisionsförfaranden är inventering och jämförelse av betalda räkningar gentemot utbetalningar. (Arens & Loebbecke, 1997, 179).

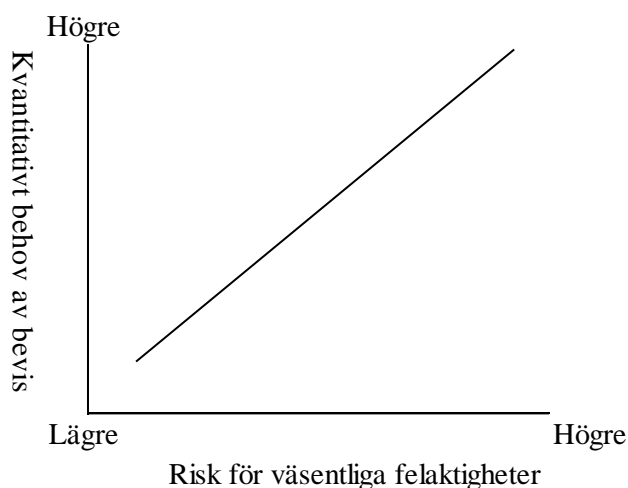
När ett revisionsförfarande är valt ska revisorn besluta ifall hen vill variera på måttet för att antingen mäta en del eller hela populationen som granskas. Som exempel kan vi ta 6000 räkningar bokförda i dagboken för kontanta utbetalningar. Revisorn kan välja att granska 200 av dessa. Beslutet av mängden görs utgående från revisorns bedömning för varje förfarande. Storleken av måttet varierar från revision till revision. (Arens & Loebbecke, 1997, 179).

Efter att revisorn bestämt måttet för revisionsförfarandet, måste revisorn ännu besluta om vilka poster i populationen som ska granskas. I föregående exempel pratade vi om de 200 räkningar som revisorns valde. För dessa 200 räkningar kan revisorns använda sig av flera olika metoder. Revisorn kan exempelvis välja en tidsperiod och därefter kolla de 200 första räkningarna i denna tidsperiod. Ett annat alternativ är att välja de 200 räkningarna med största beloppet, eller, så kan revisorns bestämma sig för att plocka ut de 200 räkningarna slumpmässigt. Revisorns kan även besluta sig för att granska de räkningar som hen anser att är troligast att innehålla fel eller så kan revisorn bestämma sig för att kombinera flera av ovannämnda åtgärder. (Arens & Loebbecke, 1997, 179).

Revisionen av bokslutet sker oftast under loppet av ett år, och är oftast klar först flera veckor eller månader efter redovisningsperiodens slut. Valet av tidpunkt för revisionsförfarandena kan med andra ord variera från början på året till tidpunkter efter att bokslutet är färdigt. (Arens & Loebbecke, 1997, 179).

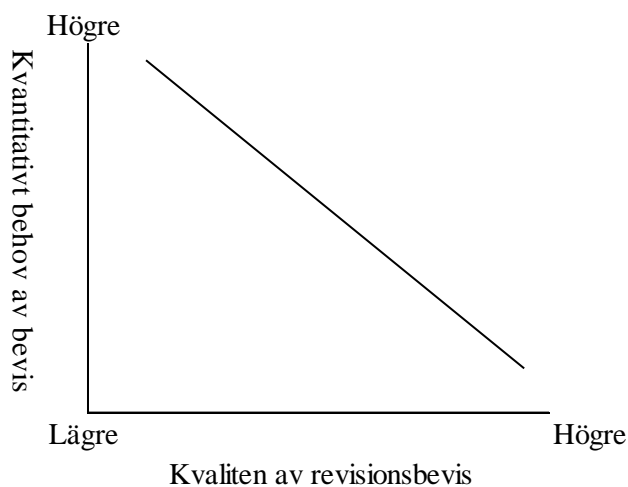
Revisionsbevisens tillräcklighet och lämplighet definieras på så vis att tillräckligheten mäter kvantiteten av revisionsbeviset medan lämpligheten mäter kvaliteten på revisionsbevisen, det vill säga, bevisens relevans och pålitlighet. Fastställandet av bevisens tillräcklighet baserar sig på revisorns riskbedömning av väsentliga felaktigheter och även kvaliteten av de samlade revisionsbevisen. Kvaliteten på det revisionsbevis som samlas har även en stark påverkan på mängden revisionsbevis som behövs. När risken ökar för väsentliga felaktigheter i relation med en kontobalans eller olika affärshändelser, ökar även behovet av revisionsbevis som visas i följande graf. (Puncel, 2008, 2.34-2.35).

Figur 14. Relationen mellan risk för väsentliga felaktigheter och det kvantitativa behovet av bevis. (Puncel, 2008)

Däremot när kvaliteten av revisionsbevis stiger, minskar det kvantitativa behovet av revisionsbevis som illustreras i följande graf. Med andra ord korrelerar konceptet om tillräcklighet med lämpligheten av revisionsbevis. (Puncel, 2008).

Figur 15. Relationen mellan kvaliteten av revisionsbevis till kvantiteten av revisionsbevis. (Puncel, 2008)

4 Utförandeprocessen

Nästa steg i revisionen är utförandet. Under denna process utförs de granskningsåtgärder som planerats i planeringsfasen. Målet som man vill uppnå under denna fas är (1) att få fram revisionsbevis som stöder revisorns bedömning av minskad kontrollrisk och (2) att

införskaffa bevis gällande affärshändelsernas finansiella värden. (Halonen & Steiner, 2010, 57).

Utförande av kontroller är nyckeln för att komma till första målet. Kontroller är befogade då revisorn bedömt att kontrollrisken befinner sig under den maximala gränsen. Till det andra målet kommer man fram genom att utföra materiella granskningsåtgärder av affärshändelserna. Oftast testas både kontrollen och materialgranskningen samtidigt på samma affärshändelse. Ifall det efter granskningsåtgärderna uppkommer problem med kontrollens verksamhet så utvidgas granskningen genom att göra flera granskningsåtgärder. (Halonen & Steiner, 2010, 57).

De tester som utförs på räkenskapsperiodens kontroller och de granskningar som utförs på materialet, spelar båda en slutgiltig roll på uppskattningen ifall det är sannolikt att bokslutet innehåller väsentliga felaktigheter. Det som fastställer hurdana granskningsåtgärder som används baserar sig på ifall uppskattningen av väsentliga fel före granskningen av bokslutet varit låg, medelmåttig eller hög. Till bokslutets granskning hör alltid en viss del analytiska ingrepp, granskningar som revisorn uppskattat att kunde behövas och även stickprov på olika områden. Revisorn granskar även bokslutets uppbyggnad samt den information som presenteras i bokslutet. Revisorn följer denna process tills hen kommer fram till att bokslutet inte innehåller väsentliga felaktigheter. (Halonen & Steiner, 2010, 58).

Tidpunkten för utförandet kan variera men i mindre företag utförs granskningen efter räkenskapsperiodens utgång. Risken för väsentliga felaktigheter påverkar även tidpunkten på så vis att då den är hög så är det sannolikt att granskningen utförs vid slutet av räkenskapsperioden eller efter periodens utgång. Exempel på situationer då det är till revisorns fördel att utföra granskningsåtgärder under räkenskapsperioden är då revisorn kan lägga märke till felaktigheter i ett tidigt skede. (International Federation of Accountants, 2012, 149).

4.1 Granskning av bokföringen

En revisor som granskar företagets bokföring vill i sin granskning utreda ifall bokföringen är lagenlig och ifall bokföringen ger korrekt och pålitlig information till upprättandet av bokslutet. I lagen föreskrivs om att granskningen av bokföringen ska göra i enlighet med god revisionssed, men dessvärre beskrivs inte processen utförligare än det. (Blummé, 2008).

I Riistamas bok (1999, 145–148) beskrivs granskningen av bokföringen på så vis att de affärshändelser som är bokförda i bokföringen måste vara möjliga att fastställa. Affärshändelserna beskrivs som kostnader, inkomster, finansieringar och dess reduktions- och omlägningsposter. Affärshändelsernas riktighet fastställs i första hand med bokföringens verifikat. Verifikaten måste i sin tur uppfylla bokföringslagens krav och vara daterade och numrerade. Affärshändelserna måste även vara accepterade, och revisionsspåret (audit trail) från verifikatet till bokföringen och därefter till huvudboken, resultaträkningen och balansräkningen, måste gå att verifiera. (Riistama, 1999, 145-148).

Enligt god revisionssed är målet att säkerställa vid granskning av affärshändelser att den ingående balansen är gjord på rätt sätt, att de affärshändelser som är bokade i bokföringen är förverkligade och hör till granskningsobjektet, att alla affärshändelser som hör till företaget är bokade, de tillhörande siffrorna och övrig information är bokade i bokföringen på lämpligt sätt, att affärshändelserna är bokade på rätt redovisningsperiod och att affärshändelserna är bokade på rätt konton. (Korkeamäki, 2017, 60-61).

4.2 Granskning av bokslut

Bokslutet och verksamhetsberättelsen måste ge en rättvis och tillräcklig bild om verksamhetens resultat och finansiella position. De centrala bestämmelserna är bokföringslagen, bokföringsförordningen och även stadgor i olika samfundslagar som berör bokföring. Börsbolag följer även IFRS-standarder. Övriga regler framförs även från arbets- och näringsministeriet och bokföringsnämnden. (Tomperi, 2016, 82).

I revisionsberättelsen ger revisorn ett uttalande om ifall bokslutet och verksamhetsberättelsen ger en tillräcklig och rättslig bild av samfundets verksamhetsresultat och finansiella situation. I föregående kapitel redovisas om det så kallade revisionsspåret (audit trail) som även är något som berör bokslutet. Då revisorn granskar bokslutet utreder hen ifall detta spår upprätthålls enligt förutsättningarna. Revisorn försäkrar sig om det, att resultaträkningen och balansräkningen med samhörande bilagor överensstämmer med bokföringen. I granskningen utförs matchningar, som även används för att bevisa de siffrors riktighet som finns i bokslutet. (Tomperi, 2016, 82).

Några viktiga punkter då det kommer till granskning av bokslut är att revisorn får en tillräcklig säkerhet gällande följande punkter: (1) att balans- och resultaträkningens information baserar sig på bokföringen, (2) att balansens tillgångar och skulder är riktiga, hör till granskningsmålet och är värderade på rätt sätt, (3) att resultaträkningen ger en riktig

bild av det utvecklade periodresultatet och att (4) bokslutet innehåller den information som lagen och god bokföringssed kräver. (Korkeamäki, 2017, 64).

Mikro- och småföretag kan på grund av sin storlek byta ut bokföringsförfordningen mot statsrådets förordning om små- och mikroföretags bokslutsuppgifter. Genom att använda sig av statsrådets förordning kan företagen använda sig av en förkortad version av resultat- och balansräkningen. Granskningen av bokslutet bör vara så omfattande att revisorn får en tillräcklig säkerhet om att bokslutet inte innehåller brister eller väsentliga felaktigheter. Vid granskning av bokslut bör åtminstone följande saker granskas: (1) bokslutets tekniska autenticitet, (2) efterlevnad av tidsfrister, (3) bokslutets yttre formfrågor, (4) förutsättningarna för fortsatt verksamhet, (5) balanssaldonas riktighet, värdering och gruppering, (6) resultatsaldonas riktighet och gruppering, (7) avbrott, (8) finansieringskalkyl och (9) bilageinformation. (Korkeamäki, 2017, 66).

4.3 Granskning av förvaltningen

Utöver bokföringen och bokslutet hör även förvaltningen till ett av granskningsobjekten i revisionslagen (RL kap 3, § 1). Granskningen brukar ske i samband med granskningen av verksamhetsberättelsen och bokslutet. Vid utförd granskning fäster revisorn uppmärksamhet på de olika beslutens laglighet och uppskattar ifall ledningen är skyldiga för fel eller handlingar som kunde orsaka sådan skada att granskningsmålet kunde bli skadeståndsansvarigt. Revisorn bör även granska ifall ledningen brutit mot bolagsordningen eller de lagar som berör granskningsmålet. Ifall revisorn anser att något av dessa föregående händelser har skett, ska hen anmärka om det i revisionsberättelsen. (Blummé, 2008, 60).

Granskningen av förvaltningen räknas inte som ett skilt granskningsobjekt för sig eftersom den i många fall samverkar med övriga granskningsobjekt som t.ex. bokföringen, bokslutet och verksamhetsberättelsen. De granskningsobjekt som hör till förvaltningen är ledningens protokoll, organiserings- och finansieringsarrangemang, offentliga registerutdrag och anmälningar som ges till myndigheterna, aktie-, delägar-, eller medlemsförteckning, viktigaste avtalen och försäkringar. (Korkeamäki, 2017, 92).

Exempel vid granskning av protokoll vill revisorn verifiera om att de är formellt korrekta. I ett aktiebolags lednings-mötesprotokoll granskas det ifall mötets ordförande och minst en av ledningens medlemmar undertecknat protokollet, och att protokollet är numrerat. För övrigt granskar revisorn ifall ledningen som deltagit varit korrekt och haft beslutande makt.

Innehållet i protokollet granskas mot lagar, regler och bolagsordningar för att säkerställa att ledningen inte utfört åtgärder som strider mot dessa. (Korkeamäki, 2017, 92-93).

4.4 Intern kontroll

Företaget vill med den interna kontroller säkerställa att de olika arbetsmomenten i företaget registreras och dokumenteras på ett tillförlitligt sätt. Den interna kontrollen består oftast av manuella eller automatiska processer som är menade att inte lämna något utrymme för fel, förvanskningar eller misstag. Det är i företagsledningens intresse att upprätthålla en fungerande intern kontroll med tanke på dess roll som arbetsgivare, förvaltare av investerares kapital, etc. (Carrington, 2014, 130).

The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway (COSO) har tagit fram följande definition för den interna kontroller där man kan tolka att syftet med den interna kontrollen sträcker sig längre än bara den finansiella rapporteringen:

Interkontroll är en process som påverkas av styrelsen, bolagsledningen och annan personal, och som utformats för att ge en rimlig försäkran om att bolagets mål uppnås inom följande kategorier: 1) ändamålsenlig och effektiv verksamhet, 2) tillförlitlig finansiell rapportering, samt 3) efterlevnad av tillämpliga lagar och förordningar. (Carrington, 2014, 131-132).

4.5 Granskning av interna kontroller

Eftersom data som kommer in i redovisningssystemet kan utföras både manuellt och automatiskt, finns det alltid risk för att fel kan uppkomma. Eftersom redovisningssystemen oftast även består av försystem är det i dessa, som felaktigheter kan uppkomma. Fastän vissa organisationer sköter sina försystem automatiskt utesluts inte risken för fel. En annan risk som kan uppkomma är då vissa verifikat inte är i form av till exempel fakturor utan istället består av beräkningar som är gjorda av företagets redovisningsavdelning. Dessa beräkningar är till exempel olika justeringar som rör bokslutet. (Carrington, 2014, 139-140).

I behandlingsdelen av redovisningsprocessen ska informationen registreras, klassificeras och summeras till sådana värden som är avläsbara som redovisningsdata. Detta kan ske både manuellt, då personalen använder sig av manualer för att registrera och klassificera affärshändelser, eller automatiskt då företagets redovisningsprogramvara behandlar informationen från ett av försystemen. (Carrington, 2014, 140).

I utdatadelen ska redovisningssystemet överföra informationen till användbara rapporter. Denna information klassificeras och aggregeras till redovisningsinformation som extern och interna intressenter kan ta del av. För revisorn klassas resultat- och balansräkningen samt rapporter som ingår i företagets årsredovisning som de viktigaste rapporterna. (Carrington, 2014, 140).

Revisorn har mindre nytta av att använda själva redovisningssystemet som granskningsföremål i sin revision då de oftast är väldigt komplexa och omfattande. Revisorn brukar istället välja ett av de två följande perspektiv. Revisorn kan dela upp redovisningen efter företagets aktiviteter som exempelvis inköp och försäljning eller så kan revisorn dela upp den efter de affärsprocesser som företaget utför som exempelvis intäkts-, finansierings- och personalprocesserna. (Carrington, 2014, 141).

Enligt Carrington (2014, 141) förekommer det fyra distinkta steg för revisorn att följa då hen utför en granskning av företagets redovisningssystem. I följande fyra steg granskas den interna kontrollens olika delar i företaget: (1) Preliminär förståelse av redovisningssystemet och relaterade interna kontroller, (2) granskning av internkontrollsystemens effektivitet, (3) granskning av att kontrollerna efterlevs och (4) kompletterande substansgranskning.

Eftersom mindre företag inte nödvändigtvis alltid har möjlighet eller tillräckligt med resurser för att upprätta en intern kontroll så måste denna risk åtgärdas på övriga vis. I detta fall är det oftast ledningen, eller ägaren om hen är verksam i verksamheten, som åtgärdar denna risk genom att övervaka verksamheten. Då ledningen eller ägaren går igenom och accepterar olika affärshändelser förrän de godkänns, minskar risken för att felaktigheter passerar obemärkt. Trots denna åtgärd minskar inte risken för att ledningen eller ägaren undgår dessa kontroller. (International Federation of Accountants, 2012, 76)

4.6 Externa tjänster

Eftersom det är vanligt att företagens ekonomiska uppgifter sköts av en annan part måste revisorn även ta de risker som uppstår i samband med outsourcing i beaktande. Det hör till revisorns arbete att ta reda på hur den interna kontrollen påverkas av att exempelvis företagets löneräkning sköts av ett utomstående företag (ISA 402). De faktorer som kan påverka den interna kontrollen är ifall tjänsten utförs i företagets eller tjänsteföretagets utrymmen och vems datasystem som används. Ifall tjänsteföretaget endast har hand om transaktionernas bokföring och hantering, medan företaget håller sin rätt att godkänna dessa händelser och transaktioner, kan företaget upprätthålla en väldigt pålitlig intern kontroll. Ifall

tjänsteföretaget i sin tur erhåller största delen av ansvaret då det kommer till bokföring och löneräkning måste företag förlita sig helt och hållet på tjänsteföretagets principer och metoder. Vid dessa fall är det viktigt för revisorn att fästa uppmärksamhet vid tjänsteföretaget och de datasystem som de använder sig av. Revisorn bör även kolla ifall tjänsteföretaget är auktoriserat eller inte. (Tomperi, 2016, 46).

Revisorn bedömer betydelsen av de uppdrag som tjänsteföretaget utför och vilken påverkan de har på granskningen. Revisorn måste även få en bild av den interna kontrollens beroende till tjänsteföretagets datasystem samt hur företaget identifierar och kontrollerar de risker som kan förknippas med outsourcing. Revisorn kan även ibland använda sig av de rapporter som tjänsteföretagets revisor/revisorer uppgjort. (Tomperi, 2016, 46).

4.7 Dokumentering

Enligt Carrington (Carrington, 2014, s. 48) är dokumentering en mycket viktig del i revisorns arbete, och kan i vissa fall även framgå för någon som inte är bekant med revisionen, som själva huvudsyftet i en revision. Trots att revisionen inte alltid är framgångsrik eller planenlig, utför revisorn trots det dokumentation på allt hen gör. För någon som aldrig varit i kontakt med en revisors arbete kan det verka överväldigande då revisorerna faktiskt dokumenterar mycket, vilket även förekommer i ISA 230 (International Federation of Accountants, 2009).

Revisorn bör i sitt arbete inledningsvis dokumentera om företaget och dess bransch, risker, etc. varefter revisorn även ska dokumentera själva planeringen, granskningsåtgärderna och vem som utfört granskningen (Carrington, 2014, 48). ISA 230 är den internationella standarden som innehåller information om revisorns sätt att utföra dokumentationen. I Carringtons bok (Carrington, 2014, 49) citeras ISA-standarderna på följande sätt:

Revisorn ska upprätta revisionsdokumentation som är tillräckligt uttömmande för att en erfaren revisor, som tidigare har varit inblandad i revisionen ska förstå följande: a) karaktären på, tidpunkten för och omfattningen av de granskningsåtgärder som har utförts för att uppfylla ISA och tillämpliga krav i lagar och andra författningar, b) resultaten av granskningsåtgärderna och vilka revisionsbevis som inhämtats, c) betydelsefulla frågor som har uppstått under revisionen, vilka slutsatser som har dragits från dessa samt betydelsefulla professionella bedömningar som har gjorts till följd av dessa slutsatser (ISA 230, punkt 8).

Mindre företag har oftast mera koncentrerad dokumentering än större företag då dessa granskningar kan utföras av endast en revisor vilket utesluter dokumentering som gäller arbete eller arbetsfördelning i team. (International Federation of Accountants, 2012, 280)

5 Avslutandeprocessen

I den avslutande delen, även kallad rapporteringsprocessen, bestäms ifall revisionsbevisen är såvida tillräckliga och ändamålsenliga, att bokslutets risk för väsentliga felaktigheter är på en låg och godkänd nivå. Revisorn måste även komma ihåg allt revisionsbevis som använts vid tidigare skeden eftersom revisorn oftast kommer åt bevisen efter hand som granskningen fortskrider. (Halonen & Steiner, 2010, 59).

Viktiga saker att tänka på under den sista fasen är ifall revisorn under de utförda processerna upptäckt eller kommit på antydningar om att riskklassen för väsentliga felaktigheter ändrats och ifall hen i detta fall utfört lämpliga åtgärder. Revisorn skall även fundera ifall de slutsatser som hen kommit fram till är lämpliga och ifall hen under granskningens gång stött på något som kunde väcka misstänksamhet. (Halonen & Steiner, 2010, 59)

Då alla granskningsåtgärder är slutförda och man har dragit slutsatser från dessa, är nästa steg att rapportera om olika upptäckter till ledningen samt fastställa revisionsberättelsen till dess slutliga form. Trots att ISA-standarderna har följts behöver inte revisorn nämna att hen följt dem i revisionsberättelsen, däremot om alla till uppdraget relevanta standarder har använts ska detta nämnas. Som sista skede i processen ska revisorn arkivera all dokumentation som samlats under revisionen. (Halonen & Steiner, 2010, 59).

5.1 Granskning och ställningstagande

Vid den avslutande granskningen är det viktigt att revisorn införskaffar sig en helhetsbild av det utförda arbetet då det vid genomgång kan förekomma ytterligheter som granskaren anser att behöver ytterligare granskningsåtgärder. I den avslutande delen vill revisorn stänga arbetspappren och se till att all dokumentation finns på plats och att den revisorn som har varit ansvarig för granskningen dokumenterar sin slutsats. I slutsatsen ska det framkomma att inga väsentliga avvikelser förekommit. Det är viktigt att alla iakttagelser är noterade eftersom revisorn måste ta ställning till om en kontroll eller post i redovisningen fungerar tillfredställande. Det kan förekomma situationer då summeringar av iakttagelser kan nå en

sådan nivå som överstiger den acceptabla väsentlighetsnivån vilket kan påverka revisorn bekvämlighet. (Carrington, 2014, 185-186).

Till skillnad från föregående kvantitativa del kan även revisorn komma fram till skäl av kvalitativ natur. Dessa kan vara granskningar där revisorn inte känner sig tillräckligt komfortabel för att avsluta en viss kontroll eller post i redovisningen. I båda fallen är det alltid skäl för revisorn att utföra extra granskningar för att säkerställa att nivån för acceptabel väsentlighet inte överskrids. Ifall de avvikelser som revisorn hittar överskrider den acceptabla väsentlighetsnivån måste revisorn påpeka om detta till ägaren och kräva åtgärder. Ifall klienten vägra utföra korrigeringar, måste revisorn överväga att skriva en oren revisionsberättelse. Förrän revisorn tar detta steg är hen tvungen att fundera och analysera ifall denna orena berättelse kan anses som nödvändig. (Carrington, 2014, 186-187).

I vissa fall kan det anses lämpligt att göra en ny beräkning för den acceptabla väsentlighetsnivån eftersom revisorn oftast har mera information om företaget i den avslutande fasen än i planeringsfasen där den acceptabla väsentlighetsnivån får sin början. Vid en sådan åtgärd är det viktigt att revisorn dokumenterar de skäl som bidrog till ändringen av den acceptabla väsentlighetsnivån. (Carrington, 2014, 187).

5.2 Rapportering

Vid utfört arbete framställer revisorn olika rapporter gällande arbetet. Rapporterna som revisorn framför är lagstadgade och framkommer inte bara i revisionslagen men också i företagslagar och övriga lagar. Ett ypperligt hjälpmedel för revisorn är Finlands revisionsförbunds årliga verk som heter *Tilintarkastajan Raportointi*. Denna bok innehåller modeller och exempel från flera uttalanden, revisionsberättelser och övriga rapporter som revisorn kan använda sig av. Rapporter som baserar sig på revisionslagen är bokslutspåteckning, revisionsberättelse och revisionsprotokoll. (Korkeamäki, 2017, 96).

Bokslutspåteckningen görs då revisionen är färdig där man sedan refererar till att granskningen är färdig och att en revisionsberättelse har uppgjorts. Denna påteckning görs för att på ett pålitligt sätt bevisa att granskningen och berättelsen faktiskt är gjorda. Bokslutspåteckningen innehåller inga yttranden eller ställningstaganden utan den ser alltid likadan ut. Ifall det är flera än en revisor som utfört granskningen ska även de skriva under påteckningen. (Korkeamäki, 2017, 97).

Exempel:

Bokslutspåteckning

Av utgjord granskning har idag givits en berättelse

Datum och revisors underskrift

Revisorn ska ge en revisionsberättelse (Bilaga 1) som är underskriven och daterad. Eftersom revisionsberättelsen är ett offentligt dokument, skickas en kopia vidare till registrering. Revisorn förmedlar även berättelsen till högsta ledningen åtminstone två veckor före mötet där bokslutet ska fastställas. De lagändringar som förekom år 2016 orsakade betydande förändringar i hur revisorn ska framställa revisionsberättelsen. Speciellt de berättelser som gäller offentliga företag genomgick en förändring på det viset att nu bör även ISA-standarder och EU direktiv tillämpas vid uppgörande av dessa berättelser. (Korkeamäki, 2017, 97).

Dessa förändringar har även medfört förändringar i berättelsernas längd och omfattning märkbart. På grund av ändringarna i de offentliga företagens bestämmelser, skiljer sig dessa berättelser mera än övriga revisionsberättelser. Revisionsberättelsen kan delas upp i två olika delar: Bokslutets revision och övriga rapporteringsförpliktelser. (Korkeamäki, 2017, 98).

Revisorns uppgift är att i revisionsberättelsen börja med det viktigaste vilket är att ge ett utlåtande om bokslutet. Revisorn måste i berättelsen ta ställning till ifall (1) bokslutet ger en rättvis och tillräcklig bild av företaget och ifall bokslutet följer de bokslutsförfordningar som krävs, (2) samt om bokslutet uppfyller de krav som lagen förutsätter. (Korkeamäki, 2017, 98).

Revisionsberättelsen kan antingen vara ren, oren eller innehålla reservationer. Ifall revisorn inte kan ge ett utlåtande är hen tvungen att meddela om detta i sin berättelse. I samband med utlåtandet framställs även företagets namn, fo-nummer och period som är i föremål för granskningen. Dessutom framför revisorn vilka revisionsförfordningar som följts vid utgjord revision. De normer som oftast används är finländska bokföringslagar eller de IFRS-standarder som den europeiska unionen godkänt. I den första delen av revisionsberättelsen förekommer även vilka förpliktelser den högsta ledningen har gällande bokslutet och även vilka förpliktelser revisorn har gällande bokslutets revision. (Korkeamäki, 2017, 98-99).

Enligt lagen är revisorn förpliktigad att framställa tilläggsinformation om potentiella upptäckter som revisorn fäst speciell uppmärksamhet vid utförd revision. Revisorn måste

även tillägga information om saker som kan ge väsentlig information gällande organisationens möjlighet att fortsätta sin verksamhet. (Korkeamäki, 2017, 98-99).

5.3 Revisorns övriga uppgifter

På grund av att en revisor har breda kunskaper inom matematik och rättsliga ämnen, är det ganska naturligt att de även erbjuder konsulterings tjänster och rådgivningstjänster. Revisorns roll kan ses, inte bara som en granskare, utan även som en rådgivare. Då revisorn upptäcker fel eller brister i företaget vid utförd granskning, uppstår oftast frågan om hurudan förändring som ska göras. Då revisorn svarar på detta utövar revisorn istället för tillsynstjänster, rådgivningstjänster. Revisorns rådgivningstjänst har större påverkan på mindre företag eftersom större företag kan köpa tjänsten från annat håll. Små företag väljer CGR- eller GR revisorer för att få råd gällande interna kontroller eller om skatteplanering fastän de som små företag inte nödvändigtvis är skyldiga att välja en revisor överhuvudtaget. (Horsmanheimo & Steiner, 2017, 35).

Revisorer är oftast också sakkunniga då det kommer till beskattningen. Övriga konsulterings tjänster som en revisor kan tänkas erbjuda är t.ex. redovisning, bokföring, företagsarrangemang och flera olika juridiska delområden. Revisorer är även kompetenta på olika revisionsstandards, speciellt de internationella IFRS-standards som publika bolag är tvungna att följa. (Horsmanheimo & Steiner, 2017, 35-36).

Man kan fråga sig varför inte bokföringstjänster är en etablerad tjänst i revisorernas konsuleringsarbete då revisorerna ändå behärskar de delar som hör till bokföring och bokslut. Svaret är att det egentligen uppkommit situationer där GR-revisorer utöver företagets bokföring även utför företagets revision. Det bör dock nämnas att detta egentligen strider mot revisionslagen och speciellt den etiska principen om oberoende. Denna begränsning sträcker sig ut på det sättet att inte ens övrig personal får sköta bokföringen ifall att revisionen sköts av byråns ägare eller person som sitter i ledningen. Eftersom det förekommer många begränsningar vid skötande av bokföring och uppgörande av bokslut är det trots det sällan som revisionsbyråer erbjuder bokföringstjänster. En revisionsbyrå kan dock utföra bokföringstjänster åt kunder som inte är revisionskunder. (Horsmanheimo & Steiner, 2017, 36).

Större revisionsbolag har utvecklat de tjänster som revisionsbyrån erbjuder genom att gå steget längre och därmed erbjuda ett bredare utbud av tjänster. Då revisorn utför dessa tjänster pratar man istället om konsultering. Det är nämnvärt att i de stora bolagen (The Big

Four) kan de övriga tjänsterna utgöra hälften av de totala inkomsterna. Konsulteringstjänster har varit det delområde som vuxit mest i revisionsbyråer under de senaste åren. (Halonen & Steiner, 2010, 37).

5.4 Revisorns ansvar

Eftersom revisorn är den person som ger det slutliga klartecknet för en revisionsgranskning, medför detta arbete en hel del ansvar som revisorn är tvungen att ta åt sig. Eftersom flera olika instanser och även privatpersoner är beroende av revisorns uppgifter kan även ansvaret klassas som något väldigt överväldigande. Revisorns ansvarsområden kan delas upp i tre delar, (1) disciplinärt ansvar, (2) skadeståndsansvar och (3) straffrättsligt ansvar. (Tomperi, 2016, 181).

Det är revisionsnämndens uppgift att övervaka revisorer och revisionssamfund så att kraven för godkännande efterföljs. Övervakning riktas även mot revisorer eller revisionssamfund så att de följer de regler, förordningar och lagar som revisionen kräver. (Tomperi, 2016, 181).

Vid bedömning av en revisors regelmässiga utförande av sin arbetsuppgift, fästs uppmärksamheten vid ifall revisorn arbetat enligt god revisionssed, följt de yrkesetiska principerna och jobbat i enlighet med de internationella standarderna. Den som utför övervakningen tar ställning till ifall revisorns verksamhet varit bristfällig eller ej. Oftast tas dessa disciplinära åtgärder i behandling genom klagomål från utomstående men ärenden kan även tas upp självmant. (Tomperi, 2016, 181).

Revisionstillsynsnämnden är tvungna att ge en varning åt en revisor ifall hen har (1) förfarit revisionslagen eller dess förordningar genom oaktsamhet och slarv, (2) brutit mot sina skyldigheter som revisor eller 3) felaktigt förfarit på ett sådant sätt som annars är ägnat på att minska på revisorns yrkesmässiga tillförlitlighet eller värde (RL kap 10, § 1) (Tomperi, 2016, 181-182).

Ifall revisorns förfaranden är av lindrigare grad, kan revisorn istället få en anmärkning. Trots att anmärkningen kan anses lindrigare, registreras både varning och anmärkning i revisionstillsynens register. Varningen försvinner efter sex år medan anmärkningen hänger kvar i tre år. (Tomperi, 2016, 182).

Den grövste disciplinära åtgärden är att revisorns godkännande upphävs. Detta kan förekomma då revisorn (1) har medvetet eller genom grov slarvighet agerat i stridighet med revisionslagen eller dess förordningar, (2) har upprepade gånger brutit mot sina skyldigheter

trots tidigare varningar eller (3) inte längre är yrkeskunnig eller uppfyller inte övriga förutsättningar (RL kap 10, § 2).

Skadeståndsansvar är ersättning för orsakad skada. Ansvar av detta slag kan förekomma trots att revisorn agerat enligt god revisionssed men inte exempelvis framfört anmärkningar i revisionsberättelsen fastän det möjligtvis kunde ha funnits orsak till det. Skadeståndsansvar kommer på fråga då (1) det förekommit skada, som är pengamässigt mätbart, (2) skada som revisorn orsakat eller (3) då det finns ett samband mellan revisorns agerande och skadans orsakande. (Tomperi, 2016, 183).

I revisionslagens 10 kapitel, paragraf 3§, kan skadeståndsansvar uppstå mot den organisation som är revisionskund och för personer, som till exempel revisionskundens aktieägare, medlemmar, etc. Skadeståndsansvar gentemot organisationen som revideras kan uppstå då revisorn har vid utförd granskning orsakat skada genom slarv eller medvetenhet. För utomstående kan revisorn bli skadeståndsansvarig ifall denne har brutit mot revisionslagen eller dess förordningar, bolagslagen, regler eller kontrakt. Detta förutsätter att den tredje partens finansiella beslut baserar sig åtminstone till en viss del av revisorn framförda rapport. (Tomperi, 2016, 183-184).

Det straffrättsliga ansvaret förutsätter att revisorns handling eller försummelse har gjorts medvetet. Enligt brottslagens 30 kapitel 10§ anses grova brott som gjorts vid uppgörande av revisionsberättelsen som revisionsbrott. Beroende på brottets grad kan man straffas med antingen böter eller upp till två års fängelse. (Tomperi, 2016, 185-186).

Revisorns kan straffas för revisionsbrott då hen (1) medvetet eller på grund av grov slarvighet brutit mot de regler som berör uppgörandet av revisionsberättelse eller (2) ger en felaktig eller grovt missledande information åt myndigheter eller domstol som ska använda sig av denna information. Bestraffningen för detta är böter om det inte föreslås annat i lagen. (RL 10 kap 4§)

6 Empiri

Den empiriska delen i detta arbete består av två intervjuer av kvalitativ natur. Respondenterna till mina intervjuer är två revisorer bosatta i Nyland. Den ena intervjun utfördes i Karis medan den andra intervjun utfördes i Kyrkslätt. Jag har bestämt mig för att hålla revisorerna anonyma på grund av frågor som kan vara känsliga.

I detta stycket kommer jag till en början redovisa om den metod jag valt att använda mig av, det vill säga den kvalitativa metoden. Efter denna redogörelse framförs de analyser som jag kommit fram till vid jämförelse av intervjusvaren med lagar, teori och övriga relevanta dokument.

6.1 Forskningsmetod

Vid forskning används oftast två olika forskningsmetoder, kvantitativ forskning och kvalitativ forskning. Trots att det förekommer skillnader mellan dessa så är de inte absoluta vilket möjliggör att båda metoderna kan användas även i samma undersökning. (Holme & Solvang, 1991, 76-77).

En kvantitativ metod baserar sig på att forskaren använder sig av ett systematiskt och strukturerat sätt att undersöka problemet. Exempel på en kvantitativ undersökning är att utföra forskningen med hjälp av en enkät, där svarsalternativen är fasta. Med kvantitativa metoder söker man efter det genomsnittliga svaret och åtskilda variabler. Med en kvalitativ metod försöker man däremot gå mera in på djupet där man söker efter något unikt eller avvikande i en intervju, och på så vis få en beskrivning samt förståelse för det problem man undersöker. Kvalitativa metoder är oftast ostrukturerade och osystematiska men kan vid behov antingen ha en låg eller hög strukturnivå. (Holme & Solvang, 1991, 77-79).

Metoden som jag använt till detta arbete är en semistrukturerad intervju (Bryman & Bell, 2013, 473). Denna metod lämpar sig bra för denna undersökning eftersom den kräver en viss frihet för de personer som intervjuas (Bryman & Bell, 2013, 475). Den kvalitativa intervjun kan delas upp i två olika delar, ostrukturerad och semi strukturerad (Bryman & Bell, 2013, 473). Den semistrukturerade skiljer sig från den ostrukturerade på så vis att forskaren i den semistrukturerade intervjun följer en så kallad intervjuguide, som trots det ger utrymme för respondenten att svara på sitt eget sätt (Bryman & Bell, 2013, 476). I Bryman och Bells bok (Bryman & Bell, 2013, 476), beskrivs en semistrukturerad intervju som lämplig då forskaren har ett relativt tydligt fokus i sin undersökning. Eftersom forskaren även är medveten om

vilken data hen är ute efter, ger en semistrukturerad intervju även utrymme för forskaren att ta sig an de specifika frågeställningar som hen är ute efter (Bryman & Bell, 2013, 477). Ifall intervjuerna innehåller flera fall är det också bättre med en semistrukturerad intervju (Bryman & Bell, 2013, 480).

6.2 Val av respondenter

Eftersom min undersökning baserar sig på revisionsprocessen i mikro- och småföretag ansåg jag att två revisorer kunde tänkas passa utmärkt för min undersökning. Valet av revisorerna är inte slumpmässiga då jag fått tag på dessa revisorer via egna kontakter. Revisorerna i fråga är båda CGR-revisorer vilket betyder att de har mycket erfarenhet och ett ständigt behov av att hålla sin kunskap uppdaterad på grund av de krav som Patent- och registerstyrelsen i Finland har gällande upprätthållande av kunskap för CGR-revisorer (Patent- och registerstyrelsen, 2016).

6.3 Intervjufrågor

Mitt arbete har att göra med arbetsprocessen under en revision och därmed är min intervjuguide uppbyggd runt min teoridel. I början av intervjun är jag ute efter basinformation av respondenten varefter jag går över till frågor om planeringsprocessen. Efter detta går intervjun över till frågor gällande utförande-, och avslutande processen varefter intervjun avslutas med en öppen fråga ifall respondenten ännu har tankar angående frågorna eller något övrigt som respondenten skulle vilja tillägga.

Till undersökningen har jag framställt två relativt olika intervjuer. Eftersom min undersökning baserar sig på mikro- och småföretag, besvarar den ena respondenten på frågorna från ett mikroföretags synvinkel medan den andra respondenten från ett småföretags synvinkel.

Eftersom jag även i mitt arbete undersöker hur mikro och små-företagen skiljer sig från varandra innehåller även varje fråga en följdfråga som baserar sig på en frågeställning kring skillnaden. Genom detta kan jag sedan analysera de olika svaren och dra slutsatser ifall det förekommer en sammankoppling eller inte. Frågeställningen i min undersökning baserar sig på ifall det förekommer markanta skillnader i revisionsprocessen mellan mikro- och småföretag, och om så är fallet, vilka är dessa skillnader?

6.4 Genomförandet

Den första intervjun genomfördes i Kyrkslätt den 30.10.2017 klockan 09:00 och tog ungefär en timme. Intervjun ägde rum på revisorns arbetsplats med en lugn och lämplig miljö för utförandet. Den andra intervjun ägde rum i Karis den 3.11.2017 klockan 8:00 på en bokföringsbyrå. Även här var miljön lugn och lämplig för utförandet. Det kan diskuteras vilken miljö som är lämpligare för utförandet men jag anser att som respondent kan det kännas bekvämare att utföra en intervju på sin hemmaplan. Jag anser att respondenten då har större möjlighet att friska upp sitt minne vilket i sin tur betyder att svaren kan bli mera djupgående och tydligare.

Frågorna följde uppbyggnaden på min intervju bra men eftersom det ändå handlade om en kvalitativ intervju så ville jag inte ha en alltför bestämd agenda utan ibland kunde jag även fråga om andra saker än precis de frågor som jag hade på papper. I stora drag följdes dock intervjufrågorna och jag försökte få diskussionen att hållas inom ramarna för ämnet som berör mitt arbete, det vill säga revisionsprocessen.

6.5 CGR-Revisor A

Min första respondent hade lång erfarenhet inom branschen då hon utförde sin CGR-examen på 80-talet varefter hon jobbade på en revisionsbyrå i sju år. Därefter flyttade hon även över till ”den andra sidan” och verkade som ekonomichef på en handfull företag eftersom det låg i hennes intresse att få erfarenhet även av detta. Hennes mest långvariga arbetsplats var i bokföringsföretaget Pretax som idag går under namnet Accountor och är ett av Finlands största bokföringsföretag. I Pretax fungerade hon som chef för ca 25 personer. Som revisor hade hon stor nytta av sin kunskap eftersom hennes arbetsuppgifter var baserade på skolning av personal, granskningar och även rådgivning.

2010 flyttade hon över till revisionssidan och jobbade fem år för företaget Tuokko som utöver revision erbjuder även övriga finansiella tjänster. Efter denna arbetsperiod kändes det som om hon ville minska lite på arbetsmängden och började jobba som egenföretagare där hon nu arbetar med revisions- och bokföringsuppdrag. Revisionskunderna har baserat sig till stor del av mikro- och småföretag.

Min första fråga hörde till planeringsprocessen där jag var ute efter vilka aspekter som kunde tänkas vara de viktigaste vid planeringen av en revision i ett mikroföretag? Eftersom mikroföretag är väldigt små företag, menade CGR-revisor A att det är relativt lätt att få en

helhetsbild av företaget. Det gäller egentligen för revisorn att analysera de risker som förekommer med mikroföretag dvs, göra en riskbedömning. Ett mikroföretag är oftast ett företag som styrs av ägaren vilket genast utgör en av de största risker i ett mikroföretag. Eftersom ägaren vanligtvis sköter det mesta som hör till företaget, kan det alltid finnas en risk för att ägaren kan tänkas missbruka denna situation på något sätt. Exempel på sådan situationer kan t.ex vara ifall ägaren försöker påföra företaget med sådana kostnader som inte hör till företaget, eller försöker manipulera resultatet i någondera riktning.

Ifall mikroföretaget även har ett lager så gäller det att vara noggrann med det eftersom ett lager kan utgöra en stor del av balansen. Exempelvis kan revisorn vara med och inventera lagret för att säkerställa sig om att lagervärdet är korrekt.

Med följdfrågan var jag ute efter ifall det förekommer skillnader mellan mikro och småföretag gällande aspekterna i planeringen. CGR-revisor A menade att det förekommer skillnader och tog upp exempelvis det att då man planerar revisionen i småföretag går man mera in på processerna som företaget har, dvs internkontroll processerna. Hon nämnde att vikten av den interna kontrollen växer i takt med bolagets storlek. Den interna kontrollen i ett mikroföretag är på gränsen till sin existens vilket betyder att den kan betraktas som en stor skillnad företagen emellan eftersom småföretag redan befinner sig i den klassen där det finns möjlighet att outsourca eller fördela upp interna kontrollens processer.

Därefter var jag ute efter vilka risker som kan förekomma i revision av ett mikroföretag. CGR-revisor A menade att ifall ägaren jobbar i företaget så utgör denne en risk på grund av att ägaren i ett mikroföretag kan ha tillgång till bankkonton, fakturering, etc. Följdfrågan baserade sig på vilka skillnader det förekommer gentemot småföretag. CGR-revisor A svarade då att i ett småföretag så kan t.ex. lagret utföra stor risk ifall det finns ett stort lager men även ledningen kan vara en potentiell risk. Hon menade att ledningen egentligen alltid vid alla företagsformer utgör en stor risk ifall de kan undgå de processer som är till för att förhindra eller upptäcka felaktigheter eller missbruk.

Följande frågor baserade sig på utförandeprocessen varav jag som första fråga var ute efter hur de stora dragen i utförandeprocessen kunde se ut i mikroföretag. CGR-revisor A menade att i mikroföretag så utförs revisionen oftast i samband med bokslutet, på grund av att mikroföretag ändå är så pass små i storleken och inte kräver något desto utförligare arbete som skulle utföras året runt. Till uppdraget hör trots det visserligen rådgivning vid behov. I och med detta så kan man ha nära kontakt med kunden och fungera som en slags rådgivare, som givetvis har vissa restriktioner. CGR-revisor A menade att man kan trots allt tänka sig

att ägaren ändå i första hand vänder sig till sin bokföringsbyrå vid behov av rådgivning. CGR-revisor A påpekade trots det att revisorn absolut så kan fungera som rådgivare, inte bara åt ägaren, utan även åt exempelvis bokföraren som sköter företagets bokföring.

CGR-revisor A berättade att hon påbörjar sitt arbete med bokslutet på det sättet att hon fyller siffrorna från resultatet och balansen i CGR-föreningens program. Dessa siffror jämförs sedan automatiskt av programmet mot föregående års siffror varpå en analys uppstår. Programmet redovisar för ändringar om sådana finns, exempelvis om någon post skiljer sig väldigt mycket från föregående år så tar programmet upp denna post varefter revisorn bedömer ifall denne vill undersöka ytterligare i just den posten. Frågan gällande typiska granskningsåtgärder fick jag under intervjuens gång där granskningsåtgärderna för ett mikroföretag kunde exempelvis vara stickprov från bokslutet och i småföretag ledningen.

CGR-revisor A menade att den interna kontrollen utgör en större roll i småföretag medan den i mikroföretag kan anses som nästan obetydlig. Hon menade även att rapporteringen vid brister är något som är väldigt viktigt eftersom ifall brister förekommer så är revisorn skyldig att rapportera om det. Då det förekommer tillfällen där den interna kontrollen kan anses vara bristfällig då exempelvis en bokförare i en ekonomiavdelning har tillgång till bankkontot och huvudbokföringen så kan det anses vara något som kallas för en farlig arbetskombination. Ifall exemplet företag inte kan göra något åt denna arbetskombination är det ändå viktigt att revisorn har påpekat om det i sin rapport eftersom revisorn då inte får problem ifall något händer.

Efter utförande processen så gick vi mera in på avslutandeprocessen. CGR-revisor A menade att rapporteringen i mikroföretag sist och slutligen endast brukar handla om revisionsberättelsen eftersom behovet av de övriga rapporterna sällan behövs. CGR-revisor A nämnde att revisorns rapporter i småföretag däremot brukar utgöras av en revisionsmemoria, revisionsprotokoll och slutligen revisionsberättelsen. Revisionsmemorian behandlar vad revisorn gjort under sitt utförande och mindre företag brukar nödvändigtvis inte alltid fråga efter sådana. Revisionsprotokollet är något som revisorn framför om det uppkommit något fel av allvarigare grad som inte är så allvarligt att de skulle behöva tas upp i revisionsberättelsen men som ändå kräver åtgärder. Revisionsberättelsen är den viktigaste rapporten som antingen är ren, oren eller innehålla reservationer.

Småföretag brukar i sin tur önska att få en rapport av revisorns utförda arbete. Kvalitetsgranskningen rekommenderar även revisorer att ge detta utlåtande för att även skydda sig själv.

CGR-revisor A anser att det inte förekommer några skillnader mellan de övriga uppgifterna som revisorn utför i samband med revisionen utan att det handlar i lika stor grad om rådgivning och konsultering och att företagets storlek inte spelar någon roll. Gällande den etiska gränsen så kan revisorn ge råd och konsultering men inte utföra något konkret för företaget utan det är företaget själv som måste lösa de problem som förekommer. Revisorn måste alltså arbeta inom de ramar som förekommer gällande oberoende.

Som övriga kommentarer ansåg CGR-revisor A att i sådana fall där det uppkommer att revisorns krav på ändringar i bokslutet inte tas i beaktande så kan revisorn fundera ifall denne känner sig bekväm med företaget eller om det skulle vara bättre att avstå helt och hållet från uppdraget.

6.6 CGR-Revisor B

Min andra respondent tog sin magister i ekonomi i Helsingfors 1989 varefter han började jobba för revisionsbyrå Joe Sundholm & Co som hörde till Salmi Virkkunen & Helenius Oy som i dagsläget fungerar under namnet Price Waterhouse Coopers. GRM-examen tog han 1992 och CGR-examen året efter, 1993. År 1994 flyttade han över till Imatran Voima där han jobbade som ekonomichef på Ingås kraftverk. 1997 flyttade han sedan över tillbaka till revisionsverksamhet då han startade ett eget företag inom branschen. Sedan egen etablering har han haft mycket arbete och hjälpte även till större företag med deras koncernbokslut, som exempelvis Fortum och Paroc.

CGR-Revisor B menade att det i planeringsprocessen skiljer sig företagen emellan på så vis att då mikroföretag revideras så fokuseras det mera på själva bokslutet och man använder sig av standardiserade åtgärder. Det som skiljer sig vid revision i mikroföretag är egentligen branschen som företaget fungerar i. I mikroföretag där ägaren är ensam så ökar även risken för att ägaren missbrukar sin position men CGR-revisor B ansåg att det oftare handlar om skattemissbruk om sådant förekommer. Storleken spelar inte desto större roll i det fall. I småföretag är det viktigt att även ledningen granskas vilket i och för sig hör till de uppgifter som revisorn bör granska enligt lagen. Eftersom ledningen kan tänkas vara grogrunden för missbruk och oegentligheter så bör revisorn vara extra noggrann vid granskning av ledningen i småföretag.

I följande fråga gick vi in på de olika riskerna och då nämndes det egentligen i samband med föregående fråga att riskerna i småföretag kunde tänkas vara ledningen. I mikroföretag kunde man säga att ägaren betraktas som risk men eftersom mikroföretagets granskning baserar sig mera på bokslutet så görs riskbedömning utgående från denna. Revisorn nämnde även de verksamhetsrisker som förekommer i mikro- och småföretag vilka oftast är branschspecifika.

CGR-Revisor B menar att det i mikroföretag handlar mera om rutingranskningar och stickprov för att säkerställa sig om dess riktighet. I småföretag kan sedan granskningsåtgärderna tänkas öka på grund av olika omständigheter som exempelvis produktion eller större lager. Eftersom lager kan utgöra en stor del av balansen så är det viktigt att revisorn utför stickprov även på det för att säkerställa att det inte finns "luft" i lagret. Revisorn ska även ta del av bolagets uppfattning av lagret varefter hen ska bilda sin egen uppfattning. CGR-revisor B menade att företag med bra lönsamhet oftast inventerar i underkant medan företag med sämre lönsamhet kan utföra en risk eftersom de kan tänkas inventera sitt lager i överkant.

Den interna kontrollen i småföretag är enligt CGR-revisor B mycket mera omfattande än de i mikroföretag eftersom den interna kontrollen är så gott som icke-existerande i mikroföretag medan småföretag börjar vara i den klassen att de inte längre klarar sig utan den interna kontrollen.

Följande frågor baserade sig på avslutandeprocessen där jag i min första fråga var ute efter hur rapporteringen skiljer sig i mikro- och småföretag. CGR-revisor B menade att i rapporteringen i mikroföretag baserar sig allt som oftast enbart på revisionsberättelsen. I småföretag förekommer förutom revisionsberättelsen även revisionsmemoria där revisorn framställer om det arbete som denne utfört, vilka iakttagelser som revisorn stött på och även rekommendationer till förbättringar.

Till följande fråga gick vi in på vilka övriga uppgifter revisorn kan tänka sig utföra för mikro och småföretag. CGR-revisor B menade att i allmänheten brukar en mikroföretagare ha mindre kunskap om ekonomi och företagsledning överhuvudtaget medan man i större företags ledning har mera kunskap om hur saker och ting ska skötas. I och med det så kan rådgivningen oftast i mikroföretag basera sig på allmänheter som exempelvis företagsarrangemang eller organisering. Oftast är det dock bokföraren eller bokföringsbyrån som spelar en större roll i rådgivningen för mikroföretagare. För småföretag brukar det kanske mera behövas rådgivning inom skattefrågor och även företagsarrangemang som till exempel köp eller försäljning av bolag och generationsväxlingar. Eftersom revisorn inte kan

granska sig själv menar CGR-revisor B att den operativa gränsen för övriga tjänster är den absoluta gränsen, det vill säga att revisorn inte kan utföra de praktiska åtgärderna själv utan revisorns roll är att klargöra vad som bör ändras.

6.7 Resultat

Min undersökning baserar sig på vilka skillnader det förekommer i revisionsprocessen i mikro- och småföretag. I arbetet har jag delat upp revisionsprocessen i tre olika delområden: planerings-, utförande-, och avslutandeprocessen. Mina respondenter är CGR-revisorer från Västra Nyland och har haft olika intervjuer på det vis att CGR-revisor A besvarat på frågorna med ett mikroföretagsperspektiv medan CGR-revisor B besvarat intervjufrågorna med ett småföretagsperspektiv. Utöver det har jag i intervjuernas följdfrågor undersökt skillnader mellan vardera företagsformerna, dvs i mikroföretagets intervju handlade följdfrågorna om småföretag och vice versa. Redogörelsen av dessa två intervjuer finns i de två föregående kapitlen. I följande kapitel kommer jag analysera de svar som respondenterna gett och dra slutsatser ifall det förekommer några kopplingar till teori eller lagar och även undersöka likheter mellan revisorernas svar.

6.8 Analys/slutsats

Analysen av intervjuerna har jag utfört genom att koppla revisorernas svar med teori och lagar så långt det går varefter jag kommit fram till mina slutsatser. Intervjuerna inleddes med att båda revisorerna fick berätta lite om sig själv och sin bakgrund. Båda revisorerna berättade att de inte alltid jobbat med revision utan även jobbat på den ”andra sidan” då de exempelvis fungerat som ekonomichefer på olika företag.

6.8.1 Planeringsprocessen

Den första delen i min intervju behandlade planeringsprocessen i mikro och småföretag de två frågor som jag ställde gällande denna process baserade sig på vilka aspekter som är viktiga då revisorns planerar sin revision i respektive företag och vilka revisionsrisker som kan tänkas förekomma.

Det som revisorerna nämnde var att exempelvis i mikroföretag så är det lättare att få en helhetsbild av företaget eftersom granskningen oftast baserar sig på bokslutet och företagen ändå är relativt små. En av de risker som revisorerna ansåg att finns i mikro- och småföretag var t.ex. i mikroföretag ägaren eftersom ägaren oftast har tillgång till största delen av

ekonomin i företaget och kan på så vis undgå de kontroller som lagts upp för företaget. I teorin så kan en ägare i ett mindre företag, som inte möjligtvis klarar av att åtskilja på arbetsuppgifterna, genom sitt deltagande delvis minska på kontrollbehoven. Då ägaren själv granskar och accepterar olika kontotransaktioner kan felaktigheter och missbruk förhindras eller upptäckas. Trots dessa åtgärder går det ändå inte att minska risken för att ägaren själv undviker denna kontroll (International Federation of Accountants, 2012, 76).

I småföretag nämndes i sin tur ledningen och den interna kontrollen. Ledningen nämndes på grund av att det oftast utgör grogrunden för missbruk. Eftersom småföretag redan kan vara märkbart större än mikroföretag så ökar även behovet av intern kontroll vilket kan utgöra en risk ifall den interna kontrollen inte är tillräcklig. Dessa antaganden förekommer även i teorin (Tomperi, 2016, 76) då det hör till revisorn att granska ledningen och den interna kontrollen. Det som revisorn vill granska är exempelvis att ledningen följer de stadgor som föreskrivs, att protokollen är lagenliga, att den interna kontrollen är fungerande och att informationen i olika register är korrekt. Granskning av förvaltningen är även en av de revisionsobjekt som nämns i lagen utöver bokföringen, bokslutet och verksamhetsberättelsen (RL 3 kap, 1§).

6.8.2 Utförandeprocessen

Den andra delen i min intervju baserade sig på självaste utförandeprocessen i en revisionsgranskning av mikro- och småföretag. De frågor som jag ställde mina respondenter var hur utförandeprocessen kan tänkas se ut i stora drag, vilka de vanligast förekommande granskningsåtgärderna kunde tänkas vara, och hur den interna kontrollen skiljer sig åt i dessa företag.

Det som nämndes här var att exempelvis själva utförandet i mikroföretag görs oftast i samband med bokslutet. CGR-revisor A använde sig av ett program som CGR-föreningen gett ut där hon matar in siffrorna varefter programmet framställer en analys gällande olika poster som skiljer sig märkbart från föregående år. Båda revisorerna föreslog att granskningsåtgärderna i mikroföretag oftast baserar sig främst på bokslutet medan det i småföretag även måste riktas mera fokus på ledningen och den interna kontrollen. CGR-revisor B menade även att i mikroföretag baserar sig granskningen mera på rutingranskningar och stickprov för att försäkra sig om att bokslutet är korrekt.

Eftersom ledningen spelar en stor roll i småföretag så nämnde CGR-revisor B att man vid revision av småföretag först försöker få en helhetsbild av företaget som baserar sig på olika

intervjuer med ledningen och eventuellt övriga personer som har hand om vissa processer i den interna kontrollen. Eftersom småföretag redan kan ha märkbara tillgångar i t.ex. sitt lager så lönar det sig för revisorn även att säkerställa sig för att det inte förekommer luft i lagret. Båda respondenterna föreslog att revisorn kan minska denna risk genom att närvara vid inventeringen för att säkerställa sig om att lagret blir värderat på rätt sätt. Detta kan kopplas till teorin (Korkeamäki, 2017, 76) gällande granskning av balansposternas riktighet där det exempelvis är vanligt att revisorn deltar i inventeringen för större företag. Trots att detta kan vara ett förslag för att försäkra om riktigheten av inventeringen så är det ändå (Korkeamäki, 2017, 76) sällsynt att revisorn behöver närvara i mindre företags inventering.

CGR-revisor A menade även att den interna kontrollen spelar en större roll i småföretag än vad den gör i mikroföretag eftersom den i mikroföretag på sätt och vis inte existerar. Denna åsikt fick även medhåll från CGR-revisor B då även han menade att den interna kontrollen i mikroföretag inte existerar. I teorin spelar den interna kontrollen en stor del i de risker som kan uppkomma gällande missbruk eftersom en av uppgifterna revisorn har vid granskning av intern kontroll är att påträffa så kallade farliga arbetskombinationer (Korkeamäki, 2017, 62). Ett exempel på en farlig arbetskombination är ifall en person som hade ansvar över löneräkningen även hade ansvar för löneutbetalningen. I mikroföretag handlar det om att förlita sig mera på andra kontroller t.ex. att ägaren måste godkänna väsentliga kontotransaktioner (Korkeamäki, 2017, 62-63).

6.8.3 Avslutandeprocessen

Den sista delen i intervjun handlade om revisionsprocessens sista del, dvs den avslutande processen. De frågor som jag ställde här var hur rapporteringen ser ut i respektive företag, vilka övriga uppgifter revisorn kan tänkas sig utföra och var den etiska gränsen går för dessa övriga uppgifter.

CGR-revisor A menade att revisionsgranskningens rapportering består av en revisionsberättelse, revisionsmemoria och revisionsprotokoll men att granskningen i mikroföretag oftast kulminerar endast i en revisionsberättelse. Detta fick medhåll från CGR-revisor B som också poängterade att rapporteringen i mikroföretag sällan innehåller något annat än revisionsberättelsen ifall det inte finns behov till att framställa något övrigt. I småföretag menade revisorerna i sin tur att det oftast framställs ett så kallat revisionsmemoria som innehåller förklaringar gällande revisorns utförda arbete. CGR-revisor A menar även att kvalitetsgranskningen föreslår att revisorns framställer en rapport

gällande sitt arbete eftersom revisorn då även skyddar sig själv. Ifall revisorn upptäcker fel som inte nödvändigtvis behöver utgöra grund för att ge en oren berättelse, så kan revisorn framställa ett revisionsprotokoll som ger utredning gällande de korrigeringar som revisorn anser att bör göras. I teorin och lagen, består rapporteringen i revisionen av bokslutspåteckningen, revisionsberättelsen, revisionsmemoria och revisionsprotokoll. Revisionsanteckningen görs efter utförd granskning, där revisorn refererar till revisionsberättelsen (RL kap 3, 4 §). Revisionsberättelsen är den absolut viktigaste rapporten som bestyrkar revisorns granskning och ges då antingen som ren, oren eller innehållande av reservationer. Revisionsmemorian är, precis som revisorerna nämnde, en rapport som beskriver vad revisorn gjort under sin granskning medan revisionsprotokollet är en rapport som innehåller brister eller synpunkter men som inte anses tillräckligt grova för att behöva nämnas i revisionsberättelsen (Tomperi, 2016, ss. 155-166). Även i lagen föreskrivs det om revisionsanteckningen och revisionsberättelsen medan revisionsprotokollet endast framställs vid behov (RL kap 3, 4–7§).

Då det gäller de övriga uppgifterna som revisorn kan tänkas utföra så menar CGR-revisor A att det inte förekommer skillnader i vilken utsträckning revisorn utför övriga uppgifter som konsultering och rådgivning i mikro- och småföretag men att den definitiva gränsen går vid den operativa delen. Med andra ord så kan inte revisorn granska sig själv. CGR-revisor B ger även sitt medhåll gällande detta men tillägger att konsulteringen och rådgivningens natur kan vara olika i mikro- och småföretag på så vis att man i mikroföretag kanske oftast är ute efter grundläggande råd. I teorin så är den operativa gränsen definitiv men det förekommer en hel del tolkningsfrågor gällande revisorns oberoende. I Carringtons bok (Carrington, 2014, 213) framställs följande analysmodell för revisorns oberoende.

Hot mot revisorns oberoende	Exempel
a) Egenintresse	Revisorn äger aktier i det reviderade bolaget
b) Självgranskning	Revisorn har upprättat företagets redovisning
c) Partiskhet	Revisorn har agerat företrädare för företaget i en skatteprocess
d) Vänskap	Revisorn och klientens ekonomichef är vänner sedan barndomen
e) Skrämsel	Revisorn känner ett obehag inför att lämna en oren revisionsberättelse efter det att VD, som är en inflytelserik person i den mindre ort som revisorn verkar i, sagt att allt annat än en revisionsberättelse enligt standardlydelsen "kommer att få konsekvenser" för revisorn personligen

Figur 16. Exempel på hot mot revisorns oberoende (Revision, Thomas Carrington, 213)

I revisionslagen (RL kap 4, 6 §) föreskrivs under vilka omständigheter det finns skäl för revisorn att göra åtgärder för att trygga sitt oberoende gentemot den sammanslutning eller stiftelse som är föremål för granskningen:

RL kap 4, 6 §

”Åtgärder för att trygga oberoendet ska åtminstone vidtas om

- 1) Revisorn har ekonomiska eller andra intressen i en sammanslutning eller stiftelse eller revisorn har en annan än sedvanlig affärsförbindelse med sammanslutningen eller stiftelsen,
- 2) Revisorns egen verksamhet är föremål för revisionen,
- 3) Revisorn i en rättegång eller något annat ärende handlar för eller mot sammanslutningen eller stiftelsen,
- 4) Revisorn har en nära relation till en person som hör till sammanslutningen eller stiftelsens ledning eller som har deltagit i det ärende som är föremål för uppdraget i egenskap av anställd hos sammanslutningen eller stiftelsen, eller om
- 5) Revisorn utsätts för påtryckning.

I småföretag där ledningen kan anses relativt kunnig gällande ekonomisk förvaltning så brukar rådgivningen eller konsulteringen mera handla om skatterådgivning eller processer som exempelvis generationsväxlingar. CGR-revisor B menar även att mikroföretagaren har mera nytta av bokföraren än revisorn eftersom företagaren är oftare i kontakt med bokföraren. Däremot är det vanligt att det istället är bokföraren som är i kontakt med revisorn.

6.9 Slutsats

Slutsatsen i min undersökning framställdes genom att analysera de intervjusvar jag fick från mina respondenter och därefter koppla dessa svar till lagar och teori.

I planeringsprocessen baserade sig skillnaderna mycket på företagets storlek där exempelvis den interna kontrollen var något som inte mikroföretag kunde tillämpa på samma sätt som ett småföretag. Även fokus på revisionsplaneringen skiljde sig på så vis att mikroföretagets planering baserade sig väldigt långt på uppgifter som förekommer i bokslutet medan planeringen av småföretag även fokuserade mera på de interna kontrollernas funktion och även ledningens verksamhet.

Även i utförandeprocessen nämndes den interna kontrollen och ledningen som den största skillnaden då revisorn utförde sin granskning. I mikroföretag baserade sig utförandet väldigt långt på den information som bokslutet förde med sig medan det i småföretag var essentiellt att även få en ordentlig bild av ledningen och den interna kontrollen. Typiska åtgärder i mikroföretag kunde anses vara stickprov i bokslutet medan de åtgärder som nämndes i samband med småföretag var exempelvis att upptäcka så kallade farliga arbetskombinationer.

I den avslutande delen redovisades för de skillnader som förekommer i rapporteringen och de övriga uppgifterna. Rapporteringen skiljde sig på så vis att den i mikroföretag oftast kulminerade i en revisionsberättelse medan småföretag kunde vara intresserade av en så kallad revisionsmemoria som förtydligade det arbete som revisorn utfört under sin granskning. De övriga uppgifterna som revisorn utförde skiljde sig inte åt, utan det handlade mera om skillnader på de uppgifter som mikro- och småföretag var ute efter. Mikroföretag ansågs vara mera intresserade av basuppgifter medan småföretag var mera intresserade i komplicerade frågor som t.ex. generationsväxlingar. Den operativa gränsen var i båda fallen den absoluta gränsen för de övriga uppgifter som revisorn fick hjälpa till med.

6.10 Diskussion och kritisk granskning

Enligt den analys som jag utfört i tidigare kapitlet, så kan man dra slutsatsen att det förekommer märkbara skillnader i revisionsprocessen mellan mikro- och småföretag. En av den märkbaraste skillnaden var den interna kontrollen. Mikroföretag har sällan möjlighet att upprätta intern kontroll vilket betyder att mikroföretag måste förlita sig på övriga att upprätta kontroller som kan minska på risken för missbruk och felaktigheter. Småföretag i sin tur klarar sig sällan utan någon form av intern kontroll.

Slutsatsen är något jag även konstaterat under arbetets gång i samband med att jag personligen fått mera information och kunskap gällande revisionsprocesserna. Därmed har undersökningen mera lett till att få fram vilka skillnaderna i de tre processerna är eftersom det kan anses som en självklarhet att det i och med större företag alltid leder till mera arbete.

För att få en djupare bild och även tillföra ytterligare synpunkter så skulle jag ha kunnat genomföra intervjuer med mikroföretagare och småföretagare eftersom avgränsningen baserade sig på dessa två företagsgränser. Jag anser trots det att även om det kunde ge ett visst mervärde så kanske de sist och slutligen inte känner till så mycket om de själva processerna som revisorn utför.

Jag anser att arbetet i sig varit väldigt utförligt trots att jag inte avgränsat mig så mycket. Jag anser även att det förekommit en väldigt klar röd tråd i mitt arbete eftersom jag har följt processen stegvis. I den empiriska delen skulle jag vilja påpeka att jag kunde ha haft några flera intervjuer, men trots detta antagande tycker jag att de intervjuer jag utförde gav ett väldigt trovärdigt resultat med tanke på att båda revisorerna var CGR-revisorer. Jag anser även att arbetet kunde ha avgränsats ytterligare. Exempelvis så kunde man ha delat upp arbetet för att gälla endast en eller två processer istället för hela processen. Eftersom de etiska principerna är något som det skrivs och diskuteras mycket om så tycker jag en undersökning av något annat slag skulle kunna vara intressantare. I detta arbete anser jag ändå att jag lyckats medföra de viktigaste punkterna i varje process.

7 Avslutande del

Detta lärdomsprov har behandlat revisionsprocessen i mikro- och småföretag. Teoridelen i detta arbete har bestått av allmänheter, standarder och lagar varefter jag gått mera in på ämnet det vill säga revisionsprocessen. Genom att strukturera arbetet enligt revisionsprocessens tre olika delområden så anser jag att det har varit lättare för läsaren att följa med arbetet i sin helhet. I början på varje delområde har jag även presenterat området allmänt för att sedan gå in på mera detaljer. Teoridelen anser jag att har hög trovärdighet trots att jag använt vissa källor mer än andra. Eftersom de flesta källor som jag har använt även är aktuella så anser jag att det påverkar trovärdigheten ytterligare. Eftersom revisionsprocessen är ett väldigt brett ämne så anser jag att jag kanske kunde ha avgränsat mig ytterligare i detta arbete. På grund av bredden i ämnet så anser jag att vissa viktiga delar av processen kan ha uteblivit från detta arbete.

Den empiriska delen baserade sig på ett kvalitativt utförande i form av intervjuer. Intervjuerna genomfördes i Nyland. Min frågeställning i intervjuerna var hur revisionsprocessen ser ut i mikro- respektive småföretag och hur processen skiljer sig mellan dem. Intervjuerna utfördes osystematiskt vilket betyder att respondenterna hade relativt fria händer då de besvarade mina frågor. Respondenterna valde jag delvis på basis av kontakter men även på basis av kunskap. Då båda respondenterna var auktoriserade CGR-revisorer tycker jag att svaren på mina frågor blev väldigt tydliga och även på grund av att upprätthållande av auktorisering också har sina krav på revisorernas kunskap så ansåg jag att respondenternas svar ger en viss reliabilitet till arbetet.

Utöver det så tycker jag att jag har lyckats hålla en hög validitet och reliabilitet genom denna undersökning då jag anser att jag har noggrant beskrivit hur jag har samlat in och bearbetat data på ett systematiskt och hederligt sätt. Jag anser trots det att jag borde ha utfört en så kallad deltagarkontroll för att öka på validiteten ytterligare. Under intervjuerna använde jag mig även av en bandspelare för att öka på reliabiliteten. Bandspelaren hade en inbyggd mikrofon, men jag anser att det inte påverkade undersökningen eftersom intervjuerna utfördes på lugna och tysta ställen. På grund av det lyckades bandspelaren få med all information från intervjuerna tydligt och klart.

För denna undersökningen kunde jag alternativt ha använt mig av flera respondenter. Jag anser ändå att de svar jag fick av mina respondenter var väldigt sakliga och professionella och kunde även kopplas till lagar och teori. Eftersom min undersökning baserade sig på mindre företag så ansåg jag att det var tillräckligt att endast använda sig av självständiga revisorer men jag anser trots det att man i en liknande forskning även kunde försöka intervjua revisorer från sammanslutningar. Eftersom mina båda respondenter arbetat i revisionssammanslutningar tyckte jag ändå att det till denna undersökning inte var befogat. Tidpunkten för intervjuerna var enligt mig bra eftersom jag utförde dem på hösten istället för våren. Trots det är det skäl att minnas att revisorer brukar vid dessa tidpunkter ta ut sin semester vilket även var fallet med mina respondenter då jag var tvungen att skjuta upp intervjuerna en hel del.

Förslag som jag har till vidare forskning är att fördjupa sig ytterligare i de olika processerna och deras innehåll. Eftersom jag i denna undersökning var tvungen att begränsa mig lite med teorin så anser jag att en uppdelning kunde vara befogat. Det intressantaste forskningsområdet att fördjupa sig i mitt arbete anser jag att är själva utförandet eftersom jag inte anser att det förekommer så mycket forskning inom det området. I utförandet kunde man fördjupa sig mera i de olika analytiska modellerna som revisorn använder sig av och hur de används.

Källförteckning

- Arens, A. A., & Loebbecke, J. K. (1997). *Auditing: An Integrated Approach* (7:e uppl.). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Blummé, N. (2008). *Osakeyhtiön Tilintarkastus*. Keuru: Otavan Kirjapaino Oy.
- Bryman, A., & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska Forskningsmetoder*. Stockholm: Liber Ab.
- Carrington, T. (2014). *Revision* (2:a uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Halonen, K., & Steiner, M.-L. (2010). *Tilintarkastusprosessi Käytännössä*. u.o: WS Bookwell Oy.
- Holme, M. I., & Solvang, B. K. (1991). *Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur .
- Horsmanheimo, P., & Steiner, M.-L. (2017). *Tilintarkastus - Asiakkaan Opas*. u.o: Talentum Media Oy.
- International Federation of Accountants . (den 15 December 2009). *IFAC*. Hämtat från <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a008-2010-iaasb-handbook-isa-200.pdf>
- International Federation of Accountants. (den 15 December 2009). *IFAC*. Hämtat från <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a017-2010-iaasb-handbook-isa-315.pdf>
- International Federation of Accountants. (den 15 December 2009). *IFAC*. Hämtat från <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a018-2010-iaasb-handbook-isa-320.pdf>
- International Federation of Accountants. (den 15 December 2009). *IFAC*. Hämtat från <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a011-2010-iaasb-handbook-isa-230.pdf>
- International Federation of Accountants. (2012). *ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa* (3:e uppl.). Helsingfors: Bookwell Oy.
- International Federation of Accountants. (u.å). *International Auditing and Assurance Standards Board* . Hämtat från www.iaasb.org den 10 September 2017
- KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry. (2009). *Tilintarkastusalan Standardit ja Suositukset* . Helsinki: KHT-media Oy.
- Korkeamäki, A.-M. (2017). *Tilintarkastuksen perusteet*. Helsingfors: Sanoma Pro Oy.
- Patent- och registerstyrelsen. (den 5 Augusti 2016). *PRH*. Hämtat från <https://www.prh.fi/sv/revisionstillsyn/forrevisorer/anvisningar/gr-cgr-och-ofgr-revisorer-ska-lamna-in-tillsynsuppgifter-till-prs.html>

- Patent- och Registerstyrelsen. (u.å). *PRH*. Hämtat från <https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastajille/ohjeet/tilintarkastajienvelvollisuusantaatietojavalvontaavarten.html> den 6 November 2017
- Puncel, L. (2008). *Audit Procedures*. Chicago: CCH.
- Riistama, V. (1999). *Tilintarkastuksen Teoria ja Käytäntö* (2:a uppl.). Helsingfors: Sanoma Pro Oy.
- Suomen Tilintarkastajat Ry. (den 19 Augusti 2016). *Suomentilintarkastajat*. Hämtat från <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/miksi-tilintarkastus-tehdaan/saantelyhankkeet/tilintarkastuslaki/tilintarkastuslain-muutokset/uudistunut-tilintarkastuslaki-tullut-voimaan>
- Suomen tilintarkastajat Ry. (u.d.). *Suomentilintarkastajat*. Hämtat från <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/mita-tilintarkastus-on> den 16 Oktober 2017
- Suomen Tilintarkastajat Ry. (u.d.). *Suomentilintarkastajat*. Hämtat från <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/miksi-tilintarkastus-tehdaan> den 10 augusti 2017
- Tilastokeskus. (2015). *Tilastokeskus*. Hämtat från Stat.fi: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html#yritykset2015 den 2 November 2017
- Tilastokeskus. (u.d.). *Stat.fi*. Hämtat från http://www.stat.fi/meta/kas/pienet_ja_keski.html den 16 Oktober 2017
- Tomperi, S. (2016). *Tilintarkastus, normeista käytäntöön*. Keuru: Otavan Kirjapaino Oy.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (u.å). *Yrityssuomi*. Hämtat från <https://yrityssuomi.fi/yrityksen-koko> den 21 Oktober 2017
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (u.å). *Yrityssuomi*. Hämtat från <https://yrityssuomi.fi/selkosisalto/hyvaksyttyja-tilintarkastajia-ja-tilintarkastusyhteisoja>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (u.å). *Yrityssuomi*. Hämtat från <https://yrityssuomi.fi/selkosisalto/velvollisuvelvollisuus-valita-kht-tilintarkastaja>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (u.d.). *Yrityssuomi*. Hämtat från <https://www.yrityssuomi.fi/web/guest/tilintarkastus> den 16 Oktober 2017

Finlands författningssamling

Revisionslag 1141/2015 www.finlex.fi [Hämtat 15.9.2017]

Aktiebolagslag 624/2006 www.finlex.fi [Hämtat 15.9.2017]

Bokföringslag 1336/1997 www.finlex.fi [Hämtat 15.9.2017]

Kreditinstitutlag 610/2014 www.finlex.fi [Hämtat 15.9.2017]

Försäkringsbolagslag 521/2008 www.finlex.fi [Hämtat 15.9.2017]

Strafflag 39/1889 www.finlex.fi [Hämtat 29.10.2017]

Statsrådets förordning om revision 735/2007 www.finlex.fi [Hämtat 29.10.2017]

Statsrådets förordning om ändring av 2 och 5a kap. i bokföringsförordningen 736/2007 www.finlex.fi [Hämtat 24.10.2017]

Lag om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin 1142/2015 www.finlex.fi [Hämtat 24.10.2017]

Lag om årsavgift och avgifter för kvalitetskontroll för revisorer 1512/2015 www.finlex.fi [Hämtat 24.10.2017]

Arbets- och näringsministeriets förordning om krav för godkännande av revisorer 1442/2015 www.finlex.fi [Hämtat 10.11.2017]

Statsrådets förordning om uppgifter som ska tas upp i små- och mikroföretags bokslut 1753/2015 <http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2015/20151753> [Hämtat 10.11.2017]

Lag om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin 1142/2015 www.finlex.fi [Hämtat 15.11.2017]

Lag om bostadsaktiebolag 1599/2009 www.finlex.fi [Hämtat 15.11.2017]

Lag om andelslag 421/2013 www.finlex.fi [Hämtat 15.11.2017]

Lag om öppna bolag och kommanditbolag 389/1988 www.finlex.fi [Hämtat 15.11.2017]

Föreningslag 503/1989 www.finlex.fi [Hämtat 15.11.2017]

Stiftelselag 487/2015 www.finlex.fi [Hämtat 15.11.2017]

Figurförteckning

Figur 1. ISA 200-299 (International Federation of Accountants, 2012, s. 22).....	10
Figur 2. ISA 300-499 (International Federation of Accountants, 2012, s. 22).....	10
Figur 3. ISA 500-599 (International Federation of Accountants, 2012, ss. 22-23).....	11
Figur 4. ISA 600-699 (International Federation of Accountants, 2012, s. 23).....	11
Figur 5. ISA 700-799 (International Federation of Accountants, 2012, s. 23).....	11
Figur 6. ISA 800-899 (International Federation of Accountants, 2012, s. 23).....	12
Figur 7. De olika stegen i en riskanalys. (Halonen & Steiner, 2010, ss. 55-56).....	16
Figur 8. Olika steg för revisorns planering av granskningsåtgärder. (Halonen & Steiner, 2010, s. 56)	16
Figur 9. Revisionens riskområden. (Halonen & Steiner, 2010, s. 46).....	21
Figur 10. Beskrivning av iakttagelserisken. (Halonen & Steiner, 2010, s. 48).....	21
Figur 11. Beskrivning av kontrollrisken. (Halonen & Steiner, 2010, s. 47)	22
Figur 12. Beskrivning av verksamhetsrisken. (Halonen & Steiner, 2010, s. 47).....	22
Figur 13. Exempel på revisorns analytiska åtgärder. (Puncel, 2008)	25
Figur 14. Relationen mellan risk för väsentliga felaktigheter och det kvantitativa behovet av bevis. (Puncel, 2008)	27
Figur 15. Relationen mellan kvaliteten av revisionsbevis till kvantiteten av revisionsbevis. (Puncel, 2008)	27
Figur 16. Exempel på hot mot revisorns oberoende (Revision, Thomas Carrington s. 213).....	Error! Bookmark not defined.

REVISIONSBERÄTTELSE

Till bolagsstämman i Mall Företag Ab

Revision av bokslutet

Jag har utfört en revision av bokföringen och bokslutet för Mall Företag Ab (FO-nummer 1234567-8) för räkenskapsperioden 1.1.–31.12.2016. Bokslutet omfattar balansräkning, resultaträkning och noter till bokslutet.

Uttalande om bokslutet

Enligt min uppfattning ger bokslutet, som uppvisar en vinst på 12.345,67 euro, en rättvisande bild av bolagets verksamhetsresultat och ekonomiska ställning i enlighet med i Finland gällande stadganden om upprättande av bokslut samt uppfyller de lagstadgade kraven.

Grund för uttalandet om bokslutet

Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Finland. Mitt ansvar enligt god revisionssed beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar vid revision av bokslutet*. Jag är oberoende i förhållande till bolaget enligt de etiska kraven i Finland som gäller den av mig utförda revisionen och jag har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mitt uttalande.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar för bokslutet

Styrelsen och verkställande direktören ansvarar för att bokslutet upprättas och ger en rättvisande bild enligt i Finland gällande stadganden om upprättande av bokslut och uppfyller de lagstadgade kraven. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta ett bokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av bokslutet ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om man avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar vid revision av bokslutet

Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida bokslutet som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mitt uttalande. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i bokslutet.

En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen finns i bilaga till denna revisionsberättelse. Denna beskrivning är en del av min revisionsberättelse.

Övriga rapporteringsskyldigheter

Rapporteringsskyldighet avseende verksamhetsberättelsen

Styrelsen och verkställande direktören ansvarar för andra informationen som återfinns i samband med bokslutet. Den andra informationen består av verksamhetsberättelsen. Mitt uttalande ovan avseende bokslutet omfattar inte denna information och jag gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information utöver det jag nedan gör enligt revisionslagens krav.

I samband med min revision av bokslutet är det mitt ansvar att läsa informationen i verksamhetsberättelsen och överväga om det finns väsentliga motstridigheter mellan den och bokslutet eller den kunskap jag i övrigt inhämtat under revisionen samt bedöma om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Det är även mitt ansvar att bedöma om verksamhetsberättelsen har upprättats enligt gällande bestämmelser. Om jag, baserat på mitt arbete enligt ovan, drar slutsatsen att den innehåller en väsentlig felaktighet, är jag skyldig att rapportera detta samt uppges av vilken natur denna är. Jag har ingenting att rapportera i det avseendet.

Uttalande om verksamhetsberättelsen

Enligt min uppfattning har verksamhetsberättelsen upprättats i enlighet med bestämmelserna om upprättande av verksamhetsberättelse samt att uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet är enhetliga.

Rapporteringsskyldighet avseende revision av förvaltningen

Styrelsen och verkställande direktören ansvarar för bolagets förvaltning i enlighet med aktiebolagslagens stadganden. Mitt uttalande avseende bokslutet ovan omfattar inte min revision av förvaltningen.

Mitt mål vid revisionen av förvaltningen är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida styrelsemedlem eller verkställande direktören har gjort sig skyldig till en gärning eller försummelse som kan medföra skadeståndsskyldighet gentemot bolaget eller brutit mot aktiebolagslagen eller bolagsordningen. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed alltid kommer att upptäcka ovan nämnda gärningar eller försummelser.

Min skyldighet är att vid behov i revisionsberättelsen avge en anmärkning enligt revisionslagens åtgärdsåtgärder.

Yttrande till grund för bolagsstämmans beslut

Jag tillstyrker bokslutets fastställande. Styrelsens förslag till disposition av bolagets vinst [samt förslag till utbetalning av annat fritt eget kapital] beaktar stadgandena i aktiebolagslagen. Jag tillstyrker att medlemmarna i styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för den av mig reviderade räkenskapsperioden.

Mallby 4 maj 2017

Matti Mallikas,
GR-revisor

Mallgatan 1,
01230 Mallby

BILAGA TILL REVISIONSBERÄTTELSEN:

Ytterligare beskrivning av revisorns ansvar vid revisionen av bokslutet

Enligt revisionslagen är revisorn skyldig att iaktta god revisionssed. God revisionssed baseras på bland annat internationella revisionsstandarder, vilka i lämplig omfattning kan tillämpas vid revision i företag, vilka enligt bokföringslagen avses som små företag.

Som del av en revision enligt god revisionssed använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i bokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper, som används och rimligheten i ledningens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av bokslutet. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i bokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om bokslutet. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i bokslutet, däribland upplysningarna, och om bokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag kommunicerar med dem som har ansvar för bolagets styrning avseende, bland annat, revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den, samt betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat under revisionen.

Förfrågor

1. Berätta lite om dig själv, din bakgrund och dina erfarenheter inom revisorsyrket.

Planeringsprocessen

2. Vad skulle kunna tänkas vara de viktigaste aspekterna som man bör fundera på då det gäller planeringen av en revision i ett småföretag? Hur skiljer sig planeringen åt i jämförelse med mikroföretag?
3. Vilka risker brukar en revision av småföretag föra med sig? Hur skiljer sig riskerna gentemot mikroföretag?

Utförandeprocessen

4. Kan du berätta i stora drag hur utförandeprocessen kan tänkas se ut i småföretag? Hur skiljer sig processen åt i jämförelse med mikroföretag?
5. Vilka brukar vara de vanligast förekommande granskningsåtgärderna för småföretag? Hur skiljer sig åtgärderna gentemot mikroföretag?
6. Hurudana skillnader förekommer det i den interna kontrollen i småföretag och mikroföretag?

Avslutandeprocessen

7. Hurudan rapportering brukar det utföras vid revision av småföretag? Hur skiljer sig rapporteringen gentemot mikroföretag?
8. Vilka övriga uppgifter kan revisorn som utfört en revision tänka sig utföra för småföretaget? Hur skiljer sig dessa uppgifter i jämförelse med mikroföretag?
9. Följdfråga: Var går den etiska gränsen vid utförande av övriga uppgifter? Hur skiljer sig denna gräns åt i jämförelse med mikroföretag?

Övriga frågor

10. Har du övriga kommentar, frågor eller åsikter?

Förfrågor

1. Berätta lite om dig själv, din bakgrund och dina erfarenheter inom revisorsyrket.

Planeringsprocessen

2. Vad skulle kunna tänkas vara de viktigaste aspekterna som man bör fundera på då det gäller planeringen av en revision i ett mikroföretag? Hur skiljer sig planeringen åt i jämförelse med småföretag?
3. Vilka risker brukar en revision av mikroföretag föra med sig? Hur skiljer sig riskerna gentemot småföretag?

Utförandeprocessen

4. Kan du berätta i stora drag hur utförandeprocessen kan tänkas se ut i mikroföretag? Hur skiljer sig processen åt i jämförelse med småföretag?
5. Vilka brukar vara de vanligast förekommande granskningsåtgärderna för mikroföretag? Hur skiljer sig åtgärderna gentemot småföretag?
6. Hurudana skillnader förekommer det i den interna kontrollen i mikroföretag och småföretag?

Avslutandeprocessen

7. Hurudan rapportering brukar det utföras vid revision av mikroföretag? Hur skiljer sig rapporteringen gentemot småföretag?
8. Vilka övriga uppgifter kan revisorn som utfört en revision tänka sig utföra för mikroföretag? Hur skiljer sig dessa uppgifter i jämförelse med småföretag?
9. Följdfråga: Var går den etiska gränsen vid utförande av övriga uppgifter? Hur skiljer sig denna gräns åt i jämförelse med småföretag?

Övriga frågor

10. Har du övriga kommentarer, frågor eller åsikter?